

כנס הרצליה 2019 תשע"ט תובנות והמלצות

ניווט במים סוערים - עת לשינוי

איראן – במסלול התנגשות אלים עם ארה"ב וישראל

הזירה הפלסטינית – בסימן התפרקות מסגרות ופרדיגמות

סדקים בחומת המגן של החוסן הלאומי

האם ישראל תנצח במלחמה הבאה?

יחסי ישראל-ארה"ב במבחן

המזה"ת – חוסר יציבות, אי-ודאות, נפיצות

יחסי ישראל עם מדינות האזור – תקרת זכוכית

היריבות בין המעצמות, הכלכלה הגלובאלית וישראל

רוסיה – עמית או יריב?

תפניות אפשריות

כנס הרצליה 2019 תשע"ט תובנות והמלצות

ניווט במים סוערים – עת לשינוי

הרצליה, דצמבר 2019, כסלו תש"ף

המסר המרכזי

ניווט במים סוערים – עת לשינוי

ישראל נהנית בשנים האחרונות ממצב ביטחוני משופר יחסית ומיציבות. הטרור נבלם לרמה נסבלת, המזרח התיכון לא התגרען, הכלכלה צומחת ויחסי החוץ נמצאים במגמת שיפור, כולל עם מדינות ערב.

ועדיין, מדינת ישראל ניצבת בפני אופק מורכב ודרווי אתגרים. זאת, על רקע שילוב בין שלוש מגמות יסוד:

< **החרפת האתגרים האסטרטגיים באזור.** בראשם ניצבים האיום מאיראן בשלושה מעגלים (גרעין, טילים ארוכי טווח, ובניין כוח מסוכן בלבנון, סוריה, עיראק ותימן), ותהליכים מדאיגים בזירה הפלסטינית.

< **סדקים הולכים ומתרחבים הנפערים מבית בחומת המגן של החוסן הלאומי.** החוסן והלכידות הפנימיים הם היסודות, שאיתנותם, מאפשרת למדינת ישראל להתמודד ביעילות עם האתגרים האסטרטגיים.

< **פוטנציאל שחיקה ביחסים עם ארה"ב,** שהברית עמה היא משענתה העיקרית של ישראל ומרכיב מרכזי בביטחונה הלאומי.

האיומים מבית ומחוץ מזינים זה את זה בהקשרים שונים, ומעצימים את האתגר הרב ממדי בפניו ניצבת ישראל.

במציאות מורכבת זו, ישראל נדרשת למנף את עוצמותיה ונכסיה המדיניים, הצבאיים, החברתיים והכלכליים לכדי פעולה רחבה על פי סדר העדיפויות הבא:

- השגת יכולת עצמאית לסיכול פרויקט הגרעין האיראני.
- בלימת התפשטות והתעצמות איראן ושליחיה, תוך האצת ההיערכות לתרחישי מלחמה ארוכה ורב-זירתית ולפגיעה קשה בעורף.
- יצירת מפנה ואופק חיוביים בזירה הפלסטינית.
- חיזוק הברית עם ארה"ב על כל רבדיה, בממשל ומחוצה לו.
- התגייסות דחופה להתמודדות עם האתגרים הפנימיים המכרסמים בחוסן הלאומי.

צילום: גלעד קוולרצ'יק

תוכן עניינים

1.....פתח דבר

2.....עיקרי דברים

2.....המכלול האסטרטגי – אתגרים והמלצות מדיניות

4.....מכלול החוסן הלאומי – אתגרים מבית והמלצות מדיניות

עשרה אתגרי ליבה אסטרטגיים

5.....אתגר ראשון: איראן, האיום המרכזי – במסלול התנגשות אלים עם ארה"ב וישראל

9.....אתגר שני: הזירה הפלסטינית – בסימן התפרקות מסגרות ופרדיגמות

12.....אתגר שלישי: סדקים בחומת המגן של החוסן הלאומי

20.....אתגר רביעי: האם ישראל תנצח במלחמה הבאה?

22.....אתגר חמישי: יחסי ישראל-ארה"ב במבחן

24.....אתגר שישי: המזרח התיכון – חוסר יציבות, אי-ודאות, נפיצות

27.....אתגר שביעי: יחסי ישראל עם מדינות האזור – תקרת זכוכית

29.....אתגר שמיני: רוסיה – עמית או יריב?

31.....אתגר תשיעי: היריבות בין המעצמות, הכלכלה הגלובאלית וישראל

36.....אתגר עשירי: תפניות

סיכום מושב מיוחד

37....."ישראל שבלב": סיפורי הצלחה של סטודנטים מאפריקה

נספחים

39.....נספח א' – האתגר שמציבה סין
ג'והן רוד, תת מזכיר ההגנה האמריקאי

40.....נספח ב' – מגילת העצמאות כבסיס הערכי והמוסרי של מדינת ישראל
פרופ' אוריאל רייכמן, נשיא ומייסד המרכז הבינתחומי הרצליה

44.....נספח ג' – כיצד מצרים תופסת את המשבר במזרח התיכון?
ח'אלד עזמי, שגריר מצרים בישראל

תכנית כנס הרצליה ה-19

48.....מושבי מליאה

53.....זרקור – זירות דיון

53.....דיוני "שולחן עגול"

55.....משחק מלחמה – המשבר בין ארה"ב לאיראן – כיווני התפתחות

56.....אודות המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) וכנס הרצליה

פתח דבר

כמו קודמיו, התמקד כנס הרצליה ה-19 בשני נדבכים: האחד - האיומים והאתגרים הביטחוניים והאסטרטגיים הניצבים לפתחה של ישראל באזור, והאחר - הסיכונים לחוסן הלאומי מבית.

כנס הרצליה נערך בתחילת חודש יולי. בזמן הקצר שחלף מאז, נדמה כי חלק מההערכות שנשמעו וגובשו במהלך הכנס הולכות ומתממשות ברחבי האזור. הפוטנציאל להסלמה בין ארה"ב לאיראן גבר על רקע השחיקה בהרתעה האמריקאית במרחב. מאמצי איראן נגד ישראל לא נבלמו ברמה האסטרטגית, חרף הישגים אופרטיביים בשיבוש התבססותה בסוריה. המזה"ת נמצא עדיין בעידן של חוסר יציבות ואי וודאות כפי שהמחישו האירועים האחרונים בעיראק, בלבנון ובאיראן. תגובת ארה"ב להתקפה האיראנית נגד תשתיות הנפט בסעודיה ונסיגתה מצפון סוריה, חיזקה בקרב מדינות ערב את הרושם, כי היא פחות מחויבת לביטחונן וליציבות האזור. במקביל, חרף האיום האיראני המתגבר, ממשיכות מדינות ערב להדגיש את מרכזיות הסכסוך הישראלי-פלסטיני באזור, והן לא יפנו לנורמליזציה עם ישראל למרות עניינן בהתקרבות על רקע אינטרסים ואיומים משותפים.

ישראל נהנית בשנים האחרונות ממצב ביטחוני וכלכלי משופר יחסית ומיציבות, אולם מבט צופה פני העתיד מגלה כי היא ניצבת בפני אופק מורכב ורווי אתגרים.

מדיניות 'הלחץ המרבי' של ממשל טראמפ, המתבססת בעיקר על סנקציות ללא איום צבאי אמין, לא השיגה את יעדיה המוצהרים. איראן הפכה אגרסיבית יותר באזור וחזרה להרחיב את תכניתה הגרעינית.

הלחץ הכלכלי האמריקאי על איראן צפוי להימשך אך טהראן עלולה להגיב באמצעות הגברת תעוזתה ומהלכים תוקפניים. ישראל נדרשת להיערך לעימות בין איראן לארה"ב ולהסלמה אפשרית גם בגבולותיה ומהעומק, אך גם לתרחיש של מו"מ בין וושינגטון לטהראן. על ישראל לפעול בתיאום הדוק עם הממשל, בין היתר כדי לוודא כי הוא מתעקש על הסכם שבולם את תכנית הגרעין האיראנית. במקביל על ישראל לפתח יכולת עצמאית ורב ממדית לסיכול פרויקט הגרעין, שתופעל כמוצא אחרון.

לצד האיום הנשקף מאיראן, מתפתחים בזירה הפלסטינית תנאים העלולים להביא להתפוררות הרשות הפלסטינית ולהכריח את ישראל לנהל את חייהם של מיליוני פלסטינים ביהו"ש. במקביל, בהיעדר פתרונות לאיום מעזה, המצויה תחת שלטון חמאס, שאינו מכיר בישראל ונחוש לחתור להשמדתה, אנו עלולים, בלית ברירה, להישאב חזרה לתוך הרצועה.

האסטרטגיה הישראלית בזירה הפלסטינית צריכה להיגזר מהיעד ארוך הטווח של מדינה יהודית, דמוקרטית ובטוחה. על ישראל וארה"ב לחזור ולפרוס אופק מדיני, בדמות מדינה פלסטינית עצמאית לצד ישראל ולפעול מידית לפתרון מצוקתה הכלכלית של הרשות ולשימור התאום הביטחוני. בעזה, לצד המשך חתירה לשינוי חיובי מידי בתנאי החיים בשטח, בכפוף לצרכים הביטחוניים, נדרשת ישראל להיערך לפעולה צבאית רחבה, שיתכן כי לא יהיה מנוס ממנה.

צילם המתארך של האתגרים האסטרטגיים יחייב את ישראל להישען יותר מתמיד על הברית עם ארה"ב. חרף הקשרים האיתנים בין המדינות, ישראל נדרשת לטפל במספר מגמות בעייתיות שעלולות להעיב על היחסים: כרסום בתמיכה הדו-מפלגתית בישראל, יחסים טעונים עם יהדות אמריקה, ופוטנציאל למשבר סביב סין.

דווקא בשעה שביצור החוסן הלאומי הוא כה חיוני, מגמות ותהליכים בחברה ובכלכלה מחריפים את הסיכונים מבית ומאיימים על אופיה של ישראל כמדינת חוק דמוקרטית. האתגרים מבית מכרסמים באמון הציבור במוסדות המדינה ובערכיה, ומחלישים את שומרי הסף, המצויים תחת מתקפה. זאת, באופן המקשה על ישראל לגייס לגיטימציה, הנחוצה להשגת תמיכה בהתמודדות עם האיומים החיצוניים, להדיפת לחצים מדיניים ומשפטיים, ולבלימת תהליכי שחיקה בהזדהות עמה, כולל בארה"ב.

המסמך המובא להלן, פורס עשרה אתגרי ליבה בפניהם ניצבת ישראל ואת עיקרי התובנות וההמלצות של צוות המכון למדיניות ואסטרטגיה. אלו מתבססים על מכלול דיוני הכנס ועל מיטב הידע וההערכות שהציגו בו שורה ארוכה של אנשי ממשל, בכירים ומומחים מובילים מהארץ ומהעולם. עיקרי התובנות וההמלצות משקפים נאמנה את רוח הדברים בכנס, אך אינם מתיימרים לכלול את כל אשר נאמר ואין הם מחייבים את משתתפיו והדוברים בו.

אני תקווה שהניתוח, התובנות וההמלצות יתרמו לדיון ציבורי מעמיק ומושכל, הנחוץ מאוד בנסיבות הנוכחיות בישראל.

אלוף (מיל.) עמוס גלעד

ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה ויו"ר סדרת כנסי הרצליה
המרכז הבינתחומי הרצליה

עיקרי הדברים

המכלול האסטרטגי – האתגרים

איראן – האיום המרכזי

החזון ארוך-הטווח של המשטר האיראני הוא להחליש את ישראל עד להשמדתה, והוא בונה את הכלים והיכולות לממש זאת.

למרות הישגיה של ישראל בשיבוש מהלכיה, איראן לא זנחה את מאמציה לשכלל את מערכיה בלבנון ולהעתיקם גם לסוריה ולעיראק. איראן ממשיכה לחמש את שלוחותיה בנשק מתקדם ומפר איזון באופן המאיים על יכולתה של ישראל להשיג ניצחון משכנע במלחמה, אם תפרוץ, וחושף את העורף הישראלי לפגיעה קשה. בעוד ההרתעה האמריקאית מול איראן נשחקת, איראן חוזרת להתגרען, מובילה מדיניות אגרסיבית ומצויה במסלול התנגשות אלים עם ישראל ועם ארה"ב ובנות בריתה באזור.

הזירה הפלסטינית

בזירה הפלסטינית מתפתחים תנאים העלולים לאלץ את ישראל לשוב ולנהל את חייהם של מיליוני פלסטינים - הן ביהודה ושומרון והן ברצועת עזה.

אובדן האמון בתוחלת פתרון שתי המדינות מניע שינוי בתפיסות עולם ובשיח בקרב הפלסטינים והישראלים – בצד הפלסטיני, מעבר משיח טריטוריאלי לשיח של זכויות ולתביעה של One Person – One Vote; ובחברה הישראלית ממודל השואף לשמר את אופייה היהודי והדמוקרטי של המדינה, באמצעות פינוי שטחים, לשיח של סיפוח.

התפתחויות אלה מערערות על הבסיס הציוני-ממלכתי של ישראל ועלולות להביא לפגיעה קשה במעמדה הבינלאומי. המבוי הסתום מול הפלסטינים מונע נורמליזציה בין ישראל למדינות ערב, חרף זהות אינטרסים, תפיסת איומים דומה והתחממות ביחסים מאחורי הקלעים.

הזירה האזורית

חוסר היציבות וחוסר הוודאות ממשיכים לאפיין את המזרח התיכון בצל פערים מתרחבים ביכולת המשטרים לספק מענה לצורכי האוכלוסייה ושינויים אסטרטגיים מהירים. תהליכים אלה מאיימים במיוחד על ירדן, שפגיעה ביציבותה תהווה איום אסטרטגי בטחוני על ישראל ועל יציבות האזור כולו.

הברית האסטרטגית עם ארה"ב

צילם המתאריך של האתגרים האסטרטגיים יחייב את ישראל להישען יותר מתמיד על ארה"ב חרף הקשרים האיתנים, במיוחד בעידן טראמפ, מספר מגמות בעייתיות עלולות להעיב על היחסים בין המדינות: כרסום בתמיכה הדו-מפלגתית בישראל, יחסים טעונים עם יהדות אמריקה, פוטנציאל למשבר על רקע יחסי סין-ישראל ופערים בסדר העדיפויות של תפיסת האיומים (סין לעומת איראן).

המכלול האסטרטגי – המלצות מדיניות

מול איראן – ישראל צריכה להיות מסוגלת להגן על עצמה בכוחות עצמה ולבנות יכולת עצמאית לסיכול פרויקט הגרעין כמוצא אחרון. במקביל, על ישראל:

- להמשיך במערכה רב ממדית – בתאום מלא עם ארה"ב – לבלימת האיום האיראני בסוריה, לבנון, עיראק ותימן.
- להגביר את מוכנותה לתרחישי מלחמה בין ארה"ב לאיראן, שעלולה להביא להסלמה גם בגבולות ישראל ומהעומק.
- להיערך גם לתרחיש של מו"מ, במטרה לוודא שהאינטרסים שלה, ובראשם בלימת איראן בתחום הגרעין, נשמרים.

היעד האסטרטגי בזירה הפלסטינית הוא לשמר את ישראל כמדינה יהודית, דמוקרטית ובטוחה

- על ישראל וארה"ב לחזור ולפרוס אופק מדיני, בדמות מדינה פלסטינית עצמאית, ולפעול מידית לפתרון מצוקתה הכלכלית של הרשות ולשימור התיאום הביטחוני.
- בעזה, נדרשת ישראל לחתור לשינוי חיובי מידי בתנאי החיים בשטח, בכפוף לצרכים הביטחוניים. זאת, לצד היערכות לפעולה צבאית רחבה, שיתכן כי לא יהיה מנוס ממנה, תוך תכנון אסטרטגיית יציאה ושימור תנאים לחזרה עתידית של הרשות הפלסטינית לרצועה.

מול תרחישי מלחמה עם איראן ושלוחותיה

- נדרש לחזק באופן משמעותי את יכולות זרוע היבשה וכשירותה לביצוע תמרון קרקעי.
- לעורר שיח ציבורי מאוזן, בנושא היקפי האבדות והפגיעה בעורף הצפויים במלחמה, ולפעול לשדרג את השת"פ הצבאי עם ארה"ב לחירום.
- לשמר חופש פעולה מול רוסיה באמצעות מנגנון מניעת החיכוך עם הכוחות הרוסיים במרחב, וקשר רצוף עם מוסקבה בדרג המדיני הבכיר.

על רקע חוסר היציבות והנפיצות במזרח התיכון

- להעמיד בראש סדר העדיפויות את חיזוק ירדן.
- להימנע מלכפות תפיסה דמוקרטית מערבית על מצרים ועל מדינות נוספות, דוגמת סעודיה, שעלולה לערער את יציבותן.
- למרות הסטת המיקוד מסוריה למפרץ, חשוב לשמר על סדר היום הבינ"ל את סוגיית שיקום סוריה (ועיראק). ככל שנוקף הזמן, איראן זולגת לוואקום.

נוכח הקיטוב העמוק בחברה האמריקאית, ישראל צריכה למנוע פוליטיזציה של יחסי ישראל-ארה"ב. תוך אימוץ גישה מרחיבה ומכלילה, ישראל צריכה:

- לפעול בדחיפות לשקם את מעמדה כקונצנזוס דו-מפלגתי.
- לרקום חיבורים עם כלל הזרמים ביהדות אמריקה.

כדי שהאתגר הסיני לא יהפוך לאיום על ישראל עצמה ועל מנת למנוע משבר עם ארה"ב, יש להסדיר ולפקח על ההשקעות והמעורבות הסינית בתשתיות פיזיות וטכנולוגיות ולייצר תהליכים של שקיפות מלאה מול הממשל האמריקאי.

ישראל צריכה להיערך גם לתפניות, ששורשיהן נטועים במציאות, והן עשויות לייצר סיכונים, אבל גם הזדמנויות, ביניהן: נפילת יורש העצר הסעודי מחמד בן סלמאן (MBS), חוסר יציבות עמוק בירדן, התקרבות בין מדינות המפרץ לאיראן, חזרת הטלטלה האזורית בהובלת הצעירים, קדנציה שניה או לא של טראמפ, נסיגה רוסית מהאזור, פיתוח אזורי מסיבי בהובלת סין.

סדקים בחוסן הלאומי – אתגרים מבית

הדמוקרטיה הישראלית, שלטון החוק, שומרי הסף האמונים על שמירתו, ערכי המדינה ומוסדותיה נמצאים תחת מתקפה. זאת, בצל תהליך השתלטות של הרשות המבצעת על כל זרועות הממשל – הכנסת, הרשות השופטת, ביקורת המדינה – והתקשורת.

האיום על הדמוקרטיה ושלטון החוק לצד השחיתות המתרחבת:

- מכרסמים באמון הציבור במוסדות המדינה.
- פוגעים בדימויה של ישראל כדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון, באופן המקשה על: גיוס לגיימצייה ותמיכה בהתמודדות עם האיומים החיצוניים, הדיפת לחצים מדיניים ומשפטיים, ובלימת תהליכי שחיקה בהזדהות עמה, כולל בארה"ב.

לצד כלכלה צומחת והישגים טכנולוגיים מרשימים, הפערים החברתיים והכלכליים מעמיקים את הפגיעה בחוסן הלאומי. ישראל נמצאת בתחתית הדירוג של מדינות ה-OECD בתחומי אי-השוויון הכלכלי, תחולת העוני והישגים חינוכיים.

הצמיחה הכלכלית מסתמנת כקצרת-טווח ואינה ממצה את הפוטנציאל של המשק בשל:

- פריון עבודה נמוך.
- מוביליות חברתית מאתגרת.
- פערים חברתיים מעמיקים בין הפריפריה למרכז, לרבות במדדי בריאות ותוחלת החיים.

מערכת הבריאות בישראל כורעת תחת העומסים. למרות שישראל היא בין המדינות המובילות בעולם במספר מדדי בריאות, ישראל מפגרת אחר רוב מדינות ה-OECD בשיעור מיטות אשפוז ותקני כוח אדם רפואי וסיעודי. אלה, מתבטאים בתורים ארוכים ובסכנת קריסה של מערכת האשפוז.

מכלול החוסן הלאומי – המלצות מדיניות

התגייסות רחבה ודחופה של הממשלה ונבחרי הציבור להגן על מוסדות המשפט, שלטון החוק ושומרי הסף, ועל סמכויותיהם במאבק על שמירת החוק ואכיפתו ומיגור השחיתות. מדובר בתנאי הכרחי להבטחת תהליכים דמוקרטיים ולשיקום האמון במוסדות המדינה, בערכיה ובחוסנה הלאומי.

בתחום החברתי-כלכלי – להניע מאמץ לאומי לסגירת פערים בין מרכז לפריפריה ולהעלאת הפריון במשק. זאת, באמצעות מהלכים לטווח הקצר ולטווח הארוך לזירוז השתלבות של אוכלוסיות בעלות מעורבות נמוכה בתעסוקה, במיוחד בתחום ההייטק.

בתחום הבריאות, נדרש ליישם תכנית אסטרטגית, שתכלול:

- הגדלת משאבים לטובת בניית בתי חולים חדשים.
- תוספת מיטות אשפוז.
- הרחבת הכשרת כוח האדם וחינוך לערכים ובראשם מקצוענות, חמלה וכבוד האדם.
- הקמת רשות אשפוז ממלכתית ועצמאית וקידום אשפוז ביתי.

עשרה אתגרי ליבה אסטרטגיים

01

אתגר ראשון

איראן, האיום המרכזי – במסלול התנגשות אליים עם ארה"ב וישראל

איראן היא האיום המרכזי על מדינת ישראל והאזור. למשטר בטהראן חזון ארוך טווח להחליש את ישראל עד להשמדתה, והוא בונה את הכלים והיכולות לממשו בעתיד. מדובר במשטר דתי ואידיאולוגי. הציפייה כי הוא יקבל אי פעם את קיומה של ישראל ויסכים לחיות עמה בשלום, היא אשליה מסוכנת.

**למשטר בטהראן חזון ארוך
טווח להחליש את ישראל עד
להשמדתה, והוא בונה את
הכלים והיכולות לממשו בעתיד.**

המשטר בונה בהדרגה, אך בנחישות, את התשתית הגרעינית שתאפשר זמן פריצה מינימלי לנשק בעתיד. נשק גרעיני בידי המשטר האיראני יביא לפגיעה חמורה בהרתעה הישראלית במרחב, ועלול להוביל למהלכים צבאיים נגדה מצד יריביה, תחת "מטריה" גרעינית איראנית.

מדינות ערב לא יסבלו איראן חמושה בגרעין וצפויות להתערען בעקבותיה. מזרח תיכון עם ריבוי שחקנים גרעיניים, צפוי להפוך לאזור מועד לפורענות שיאיים על היציבות הגלובאלית.

איראן פועלת לממש תכנית אסטרטגית לבסס בסוריה חזית שניה נגד ישראל ולבנות בה איום דומה לזה שבנתה בלבנון, שגם אותו היא חותרת כל העת לשכלל. זאת, באמצעות מערך טילים מדויקים, שיאיים על מטרות תשתית אסטרטגיות בישראל.

איראן מעמיקה את אחיזתה גם בעיראק באמצעות המליציות השיעיות המזוהות עמה ומגבירות את השפעתן במדינה. היא מייעדת לעיראק תפקיד גובר כמדינת מעבר לשיגור אמצעי לחימה מתקדמים לסוריה וללבנון, וכבסיס להצבת יכולות בעלות טווח פגיעה בישראל.

לבסוף, לאיראן שכבה התקפית נוספת מול ישראל, בדמות מערך טילים, אותו היא פועלת להרחיב בקצב מואץ מאז שנת 2000. זאת, כחלק ממאמץ ההרתעה וההגנה על תכניתה הגרעינית ולשיפור יכולות התקיפה נגד ישראל ואינטרסים אמריקאים באזור.

ישראל נחושה למנוע את התגרענות איראן, ואת מהלכי בניין הכח שהיא מקדמת בלבנון, בסוריה, בעיראק ובתימן. ישראל ואיראן מצויות אפוא על מסלול התנגשות, שכבר הביא לחיכוך צבאי ישיר ביניהן, במספר הזדמנויות. ברמה האופרטיבית ישראל הצליחה לעכב באופן משמעותי את מהלכי ההתבססות האיראניים בסוריה, אולם ברמה האסטרטגית לא הצלחנו לשכנע את איראן לוותר על המאמץ, והיא אף פועלת להרחיבו לזירה נוספת.

גם הסנקציות האמריקאיות המקיפות, שמחלישות את המשטר האיראני, לא הביאו לשינוי אסטרטגי במדיניותו.

התנהלות הממשל האמריקאי

ההרתעה האמריקאית מול איראן נשחקה. אימויו המוצהרים של היועץ לביטחון לאומי בולטון להגיב ב"כח רב" בתגובה לפרובוקציות מצד איראן לא התממשו [ומאז הכנס הוא אף פוטר בשל גישתו הלוחמנית]. איראן הפעילה כח במגוון דרכים, ומפחיתה בהדרגה את המחויבות להסכם הגרעין, והתגובה האמריקאית מסתכמת בסנקציות נוספות. כשיש שחיקה בהרתעה האמריקאית גובר הסיכון למיסקלקולציה ולהסלמה. איראן וארה"ב אינן רוצות במלחמה, אבל אין זה אומר שהן יוכלו להימנע מהסלמה.

שאלה מרכזית שעלתה בכנס היא האם לארה"ב אסטרטגיה סדורה להתמודדות עם איראן בתרחישים שונים? רוב המומחים סבורים כי ארה"ב לא גיבשה אסטרטגיה כיצד לפעול במקרה של כניסה למו"מ עם איראן או בתרחיש שהסנקציות לא משיגות את המטרה, המצב במפרץ מסלים ותכנית הגרעין מתרחבת.

רוב המומחים סבורים כי ארה"ב לא גיבשה אסטרטגיה כיצד לפעול במקרה של כניסה למו"מ עם איראן או בתרחיש שהסנקציות לא משיגות את המטרה, המצב במפרץ מסלים ותכנית הגרעין מתרחבת.

בנוסף, ארה"ב תתקשה להיכנס למו"מ או להסלמה עם איראן, כשהיא לא זוכה לתמיכה וללגיטימציה בינ"ל, על רקע עימותים עם המעצמות האחרות, בנושאי מכסים, סחר ועוד. בסוגיית סדר העדיפויות בתפיסת האיומים, נראה כי קיים פער בין ישראל, הממוקדת באיראן, לבין ארה"ב, המציבה את סין בראש הרשימה.

תוצאה סבירה של המצב שנוצר היא חזרה, בשלב כלשהו, לשולחן המו"מ, לפני וסביר יותר אחרי הבחירות בארה"ב. במסגרת זאת, נדרש להיזהר מתרחיש של להיטות יתר מצד הנשיא טראמפ "לסגור" הסכם, שלא יטפל בליקוייו החמורים של הסכם הגרעין (JCPOA).

ביחס ל-JCPOA עצמו – קיימת הסכמה כי בניגוד לציפיות, ההסכם לא יצר אווירה חיובית או שינוי במדיניותה השלילית של איראן. עם זאת, האירופים גורסים כי כל עוד לא גובשה

חלופה להסכם, נכון לדבוק בו, בין היתר כדי לשמר פיקוח הדוק באיראן. הדעה המנוגדת, גורסת כי מדובר בהסכם גרוע, המתבסס על שקר (כפי שמוכיחים מסמכי הארכיב האיראני) ומיושם באופן בעייתי, וכי כיום ממילא כבר לא ניתן לחזור לאחור.

קיים ויכוח על האסטרטגיה הנכונה, במקרה של חזרה למו"מ. עפ"י גישה אחת, חיוני להתמקד בגרעין ובתיקון הליקויים המהותיים של ה-JCPOA, ולנתקם מהסוגיות האזוריות, שהמיקוח המסובך עליהן צפוי להכשיל את השיחות. מנגד, עמדת הממשל האמריקאי היא שיש לחתור ל"עסקה כוללת", שתטפל בכל מרכיבי האיום האיראני. הסכם שלא יתייחס לכלל המרכיבים עלול להתקבל באכזבה על ידי מדינות האזור ולהיתפס כמנוגד לאינטרסים של ישראל.

בתחום הגרעין, יש הרואים בהסכם הראשוני בין ארה"ב לאיראן (ה-JPOA) בסיס טוב למו"מ, המכיל את כל העקרונות עליהם נכון לבסס את ההסכם הבא (בין היתר התניית מעגל דלק בצורך מוכח).

הלהיטות האירופית לשמר את הסכם הגרעין כמעט בכל מחיר, והתבססותה הברורה של ארה"ב על סנקציות בלבד, תוך רתיעה מופגנת מהצבת איום צבאי אמין, מנוצלות על ידי איראן להגביר את מהלכיה האגרסיביים באזור ובתחום הגרעין.

המלצות לישראל

בנסיבות הנוכחיות, בהן איראן חוזרת להתגרען, ישראל נדרשת לבנות יכולת סיכול עצמאית של פרויקט הגרעין. זאת, כמוצא אחרון למקרה שהתרחיש המועדף, במסגרתו איראן נבלמת על ידי הזירה הבינ"ל בהובלה אמריקאית, לא יתממש.

ישראל לא תוכל לסבול איראן גרעינית, וצריכה להיות מסוגלת להגן על עצמה בכוחות עצמה, תוך נכונות לשלם את המחיר הגבוה הכרוך בבניית היכולת הצבאית הנדרשת לכך.

במקביל, על ישראל למקד מאמצים מדיניים, מודיעיניים, הסברתיים, סיכוליים וצבאיים כחלק ממערכה לצמצום האיום האזורי שמציבה איראן:

ישראל לא תוכל לסבול איראן גרעינית, וצריכה להיות מסוגלת להגן על עצמה בכוחות עצמה, תוך נכונות לשלם את המחיר הגבוה הכרוך בבניית היכולת הצבאית הנדרשת לכך.

המשך בלימת ההתבססות בסוריה ותהליך שדרוג היכולות בלבנון, ומאבק בהתחזקות אחיזת איראן בעיראק, תוך תיאום עם ארה"ב ובכפוף למאמציה להצר את צעדי טהראן והשפעתה במדינה.

ישראל נדרשת להגביר את מוכנותה לתרחישי מלחמה בין ארה"ב לאיראן, שעלולה להביא להסלמה גם בגבולותיה שלה, ולהיערך גם לתרחיש של מו"מ במטרה לוודא שהאינטרסים שלה, ובראשם בלימת איראן בתחום הגרעין, נשמרים.

שינוי משטר באיראן - האם אפשרי?

שאלת שינוי המשטר מלווה את המשטר האסלאמי מאז הקמתו. זאת, על רקע הערכת רבים לפיה לא ניתן להביא לשינוי מדיניותו השלילית של המשטר הנוכחי בטהראן – הנשענת על מניעים אידיאולוגיים, דתיים ומהפכניים – אלא באמצעות החלפתו.

למשטר האיראני מעגלי תמיכה משמעותיים של כ-20-30% מהציבור האיראני, התלויים בו.

עם זאת, בטווח הנראה לעין הסיכויים לשינוי משטר באיראן אינם מצטיירים כגבוהים, משורת סיבות:

- א. למשטר האיראני מעגלי תמיכה משמעותיים של כ-20-30% מהציבור האיראני, התלויים בו. המשטר נמצא בשליטה ומוביל מדיניות דואלית, יעילה מאוד בדיכוי גורמי אופוזיציה. מצד אחד מאפשר "הוצאת קיטור", כולל בקרב הצעירים ונמנע מלהפעיל כח שלא לצורך, ומצד שני יודע להפעיל מהלכי דיכוי ברוטליים ביותר, כשנדרש.
- ב. המחאה באיראן היא סקטוראלית וחסרה הנהגה שתוביל אותה ותחבר בין התסיסה על רקע כלכלי-חברתי לבין אג'נדה פוליטית.
- ג. על רקע מראות ה'אביב הערבי', קיים חשש בציבור האיראני, שמהפכה תוביל לאלימות פנימית ולכאוס.
- ד. העם האיראני ממוקד בשרידותו היומיומית ובבעיות הכלכליות המחריפות, ואינו פנוי לעסוק בעשייה מהפכנית ובשינוי משטר. קיים בציבור פחד עמוק ממנגנוני הביטחון, שהמחישו את יכולתם לדכא באכזריות מחאה עממית בקיץ 2009.
- ה. כוחות השינוי באיראן אינם זוכים לתמיכה ולא לתמריצים ממדינות המערב, שיעודדו אותם לפעול. מדינות המערב נתפסות כמי שנטשו את דורשי השינוי באירועי מחאה קודמים, וכתומכות למעשה במשטר.

האפשרות כי בתרחיש של שינוי משטר באיראן, יעלה משטר חדש ומתון יותר אינה "מונחת בכיס". סביר אפילו כי את המשטר הבא עלולים להוביל כוחות קיצוניים ולאומניים יותר מהנוכחי.

בכל מקרה, האפשרות כי בתרחיש של שינוי משטר באיראן, יעלה משטר חדש ומתון יותר אינה "מונחת בכיס". סביר אפילו כי את המשטר הבא עלולים להוביל כוחות קיצוניים ולאומניים יותר מהנוכחי, בדומיננטיות משמרות המהפכה, למשל.

הזירה הפלסטינית – בסימן התפרקות מסגרות ופרדיגמות

אין כיום מוכנות ורצון לתהליך מדיני מהותי בשני הצדדים. הפרוייקט הלאומי הפלסטיני מפורק לשתי ישויות נפרדות לחלוטין, בכלל הממדים. ההנהגה הפלסטינית חלשה, חסרת לגיטימציה מבית ובעולם הערבי, נתפסת כמושחתת, ואינה מכשירה דור של מנהיגים עתידיים. מנגד, ישראל פועלת באופן מעשי נגד רעיון שתי המדינות ואפשרות מימושו בשטח. בשתי החברות גובר הייאוש ואי האמון בפתרונות עתידיים.

בשני הצדדים אין הכנה לתהליכים חיוניים וקונסטרוקטיביים מצד אחד, ומצד שני לא מתקיים

בהיעדר אופק מדיני, בסיס לגיטימציה מצטמק, חוסר ודאות כלכלית, לחצים פוליטיים וייאוש ניצבת הרשות הפלסטינית בפני סכנה ממשית לעצם קיומה.

שיח על המציאות המסוכנת המתהווה. שני הצדדים מצויים בעמדת המתנה, משותקים ונמנעים מלפעול. אבו מאזן מצוי בקרע עמוק עם הממשל האמריקאי שנתפס על ידו כמוטה לטובת ישראל, וממתין לחילופי הממשל ולהסתלקות טראמפ.

בצד הישראלי נמשכת כבר שנתיים ההמתנה ל"תכנית המאה". כך נוצר מצב של חוסר עשייה מדינית, כשבניגוד לאתוס הציוני, ישראל אינה לוקחת את גורלה בידה.

גם אם תתפרסם התכנית, הצדדים לא יהיו בשלים לדון בה, ולכן היא תהפוך, במקרה הטוב, לנקודת ייחוס עבור הממשלים הבאים, ובמקרה הרע תייצר חוסר יציבות בשטח ותסתום את הגולל על פתרון שתי המדינות.

בהיעדר אופק מדיני, בסיס לגיטימציה מצטמק, חוסר ודאות כלכלית, לחצים פוליטיים וייאוש ניצבת הרשות הפלסטינית בפני סכנה ממשית לעצם קיומה. קריסת הרשות או התפוררותה ההדרגתית יטילו את האחריות לניהול חייהם של מיליוני פלסטינים על כתפי ישראל, שאינה ערוכה לכך מכל הבחינות. מציאות כזו עלולה להביא לפגיעה קשה ביחסי החוץ של ישראל, ולהאיץ יוזמות מדיניות ומהלכים משפטיים נגדה, כולל בבית הדין הפלילי הבינ"ל (ICC).

במקביל, נוכח הדשדוש במציאות חייהם של הצעירים הפלסטינים, היעדר אופק מדיני ואבדן האמון בתוחלת פתרון שתי המדינות, מסתמן תהליך היסטורי במסגרתו הולך וקונה לו אחיזה בשיח הפלסטיני רעיון המדינה האחת (הסקרים מדברים על 40% תמיכה ברעיון).

בצל התהליכים הדמוגרפיים ובהיעדר מהלך מעשי שיוביל להיפרדות, הפרדיגמה משתנה בהדרגה. בצד הפלסטיני מסתמן מעבר משיח טריטוריאלי לשיח של זכויות ולתביעה

של One Person One Vote; ובחברה הישראלית ממודל של פינוי שטחים לשיח של סיפוח חלקים מיהודה ושומרון.

שוויון זכויות על פי העיקרון של "אדם אחד קול אחד" צפוי להדהד בעוצמה בארה"ב, שה-DNA שלה בנוי עליו. ישראל עלולה להיות מזוהה יותר ויותר עם שלטון אפרטהייד, ולהיקלע לבידוד בינ"ל, אפילו בארה"ב ברמה שלא הכרנו ושה-BDS ייראה לידו כ"משחק ילדים".

החדשות הטובות הן שבהווה רב הצעירים הפלסטינים עדיין שואפים לחיות במדינה פלסטינית עצמאית, ורעיון המדינה האחת עומד בסתירה לשאיפה לעצמאות. בשטח, כוחות הביטחון של הרשות ושל ישראל משתפים פעולה ומצליחים לסכל מאות פיגועים בשנה ולשמור על שקט ויציבות יחסיים בשטח.

עם זאת, האווירה בגדה מזכירה את הלך הרוח שקדם לאנתפאדה הראשונה: דור צעיר שלא חווה את האנתפאדה השנייה, אכזבה עמוקה מהמנהיגות הנוכחית, חוסר אונים מול צעדי ישראל, ותחושה שהעולם הערבי מתעניין רק באיראן. זו תערובת נפוצה, במיוחד בנסיבות של משבר כלכלי, קשיים במנגנוני הביטחון של הרשות, וחילופי דורות בהנהגה. בנוסף, לעזיבת אבו מאזן עלול להתלוות דימוי של כישלון דרך השלום וההתנגדות לטרור, וחשיבה על דרכים אחרות לייצר לחץ על ישראל.

בצפון השומרון, בעיקר במחנות הפליטים, הולכת ומתפתחת מנהיגות חדשה, צעירה וחמושה, שבנסיבות מסוימות בעתיד, עלולה לסחוף אחריה את הצעירים להסלמה ולהתנגשות רחבה עם כוחותינו. זרמי עומק, שכיום כבושים מתחת לפני השטח, עלולים לפרוץ, כשהטכנולוגיה וזרימת המידע ברשתות החברתיות עלולות לשמש חומר בעירה.

**מתדדרים התנאים האזרחיים
וההומניטריים ברצועה, שכבר כיום
מתקרבים לקו האדום בתחומי המים,
האנרגיה, התשתיות, הבריאות ועוד.**

**שוויון זכויות על פי העיקרון של
"אדם אחד קול אחד" צפוי להדהד
בעוצמה בארה"ב, שה-DNA שלה
בנוי עליו. ישראל עלולה להיות
מזוהה יותר ויותר עם שלטון
אפרטהייד, ולהיקלע לבידוד
בינ"ל, אפילו בארה"ב.**

**זעזועים ביהודה ושומרון ותסיסה
פלסטינית יעמידו בסכנה של
ממש את ירדן. פגיעה ביציבות בית
המלוכה תהווה איום אסטרטגי
בטחוני ממדרגה ראשונה על
ישראל ועל יציבות האזור כולו.**

זעזועים ביהודה ושומרון ותסיסה פלסטינית יעמידו בסכנה של ממש את ירדן. פגיעה ביציבות בית המלוכה תהווה איום אסטרטגי בטחוני ממדרגה ראשונה על ישראל ועל יציבות האזור כולו.

בעזה – תנועת חמאס לא מוכנה להכיר בישראל ונחושה לחתור להשמדתה. האידיאולוגיה האסלאמית של התנועה אינה מאפשרת להגיע איתה להסדר משמעותי. מעבר לכך, חמאס חותרת להשתלט על הגדה המערבית.

כל שנה שירותי הביטחון מסכלים מאות רבות של פיגועי טרור שמנסה חמאס להוציא לפועל. מטרתה בין היתר, להמחיש לעם הפלסטיני שדרכה, דרך הטרור וההתנגדות המזוינת היא שתביא להישגים.

בינתיים, מתדרדרים התנאים האזרחיים וההומניטריים ברצועה, שכבר כיום מתקרבים לקו האדום בתחומי המים, האנרגיה, התשתיות, הבריאות ועוד.

המלצות לישראל

ביהודה ושומרון נדרש לייצר שינוי חיובי מיידי בשטח. בלעדיו, לא ניתן יהיה לבנות בסיס לתוכניות ולמהלכים ארוכי טווח.

האסטרטגיה בזירה הפלסטינית, בעזה וביהו"ש, צריכה להיגזר מהיעד ארוך הטווח של מדינה יהודית, דמוקרטית ובטוחה. הממשלה הבאה בישראל צריכה לנצל את השקט הביטחוני היחסי הנוכחי, שמאפשר לקדם מהלכים ויוזמות מדיניים בתנאים נוחים, ולא תחת לחץ תוך כדי הסלמה.

ביהו"ש – נדרש לפעול מתוך תחושת דחיפות ולהתמקד בפתרון מיידי של המצוקה הכלכלית, תחתיה נאנקת הרשות. בניגוד למיקוד ארוך הטווח של ועידת בחרין, נדרש לייצר שינוי חיובי מיידי בשטח. בלעדיו, לא ניתן יהיה לבנות בסיס לתוכניות ולמהלכים ארוכי טווח.

כדי לייצר תחושת אמינות, חשוב להציב מחדש אופק מדיני, בדמות מדינה פלסטינית עצמאית.

המערכה נגד הטרור צריכה להמשיך ולהתנהל תוך הפרדה בינו לבין האוכלוסייה, והבטחת מרקם חיים ויציאה לעבודה בישראל, התורמים ליציבות ולביטחון. חיוני לשמר את שיתוף הפעולה הביטחוני עם מנגנוני הרשות הפלסטינית.

ממשל טראמפ, שמדיניותו עד כה נתפסה כמכוונת לענות על הצרכים הסמליים של ישראל בלבד, צריך להמחיש לפלסטינים, לא במילים אלא במעשים שהוא דואג גם לאינטרסים שלהם. מעבר לכך, כדי לייצר תחושת אמינות, חשוב להציב מחדש אופק מדיני, בדמות מדינה פלסטינית עצמאית.

בעזה, מדינת ישראל זקוקה לאסטרטגיה. אם לא ימצא פתרון לבעיה, מדינת ישראל תישאב מחדש לרצועה, וצה"ל יצטרך לשלוט בה ולנהל אותה. בינתיים, על ישראל לפעול בכל דרך לשיפור המצב האזרחי בעזה, באמצעות צעדים שלא יסכנו את האינטרסים הביטחוניים של ישראל, דוגמת יצוא מהרצועה, פתיחה קבועה של המעברים, הכנסת חומרי בניין בהיקף נרחב ועוד.

בעזה, מדינת ישראל זקוקה לאסטרטגיה. אם לא ימצא פתרון לבעיה, מדינת ישראל תישאב מחדש לרצועה, וצה"ל יצטרך לשלוט בה ולנהל אותה. בינתיים, על ישראל לפעול בכל דרך לשיפור המצב האזרחי בעזה, באמצעות צעדים שלא יסכנו את האינטרסים הביטחוניים של ישראל, דוגמת יצוא מהרצועה, פתיחה קבועה של המעברים, הכנסת חומרי בניין בהיקף נרחב ועוד.

סדקים בחומת המגן של החוסן הלאומי

לצד כלכלה צומחת והישגים טכנולוגיים מרשימים, נפערים בחומת המגן של החוסן הלאומי סדקים הולכים ומתרחבים. שלטון החוק, שומרי הסף האמונים על שמירתו, ערכי המדינה ומוסדותיה נמצאים תחת מתקפה, אותה מובילה, במקרים רבים, הרשות המבצעת. אתגרים אלה מחריפים על רקע "הפרדוקס הישראלי": פריחה כלכלית, אך כזו שמסתמנת כקצרת טווח וצמיחה שאינה ממצה את הפוטנציאל של המשק. זאת, על רקע שחיתות מתרחבת, פריון עבודה נמוך, שסעים חברתיים ופערים בין פריפריה למרכז, מוביליות חברתית מאתגרת, קריסת מערכת הבריאות, וצריכה פרטית

הנשענת על אשראי זול המנותק מיכולת ההחזר של הלווים.

ה"בועה" שנוצרת מקשה על היכולת להבחין ולזהות תהליכי עומק מסוכנים הרוחשים מתחת לפני השטח. מדובר בפוטנציאל לכרסום

ה"בועה" שנוצרת מקשה על היכולת להבחין ולזהות תהליכי עומק מסוכנים הרוחשים מתחת לפני השטח. מדובר בפוטנציאל למשבר עמוק ומקיף, בממד הכלכלי-חברתי-שלטוני, בכרסום יסודות המשטר, ובשלטון החוק והדמוקרטיה.

למשבר עמוק ומקיף, בממד הכלכלי-חברתי-שלטוני, ובכרסום יסודות המשטר, שלטון החוק והדמוקרטיה.

האיומים על הדמוקרטיה

הערכים עליהם נבנתה מדינת ישראל, הם ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית, ליברלית ונאורה ומוגדרים באופן זה בהכרזת העצמאות. הכרזת העצמאות מבטיחה חירות ושוויון לכל ומביאה לידי ביטוי חתירה לחברת מופת מוסרית. בפועל, שורת תהליכים מבית, מאתגרים ערכים בסיסיים אלה.

הבטחת עליונות המשפט ושלטון החוק היא תנאי הכרחי ואמצעי ראשון במעלה לתהליכים דמוקרטיים, ולשמירת האינטרס הציבורי וזכויות הפרט. זהו מרכיב מרכזי בחוסן הלאומי של המדינה.

חוק הלאום מוחק מהגדרת המדינה את צביונה החופשי, הליברלי והשוויוני. ברגע האחרון, לקראת ההצבעה בכנסת, הושמטה מנוסח החוק כל התייחסות להכרזת העצמאות. חוק הלאום, כחוק יסוד, קיבל מעמד חוקתי ואילו הכרזת העצמאות נותרה ללא מעמד משפטי מחייב. המוסדות שאמונים על הגנת ערכים בסיסיים אלה ומימושם בהלכות החיים - מערכת המשפט, הפרקליטות, המשטרה, צה"ל ועוד - נמצאים תחת מתקפה מתמשכת וניצבים מול מגמות של לאומנות, קיצוניות דתית והסתה תקשורתית.

בישראל מתרחש תהליך השתלטות של הרשות המבצעת על הרשויות האחרות ועל כל זרועות הממשל – הכנסת, בית המשפט, ביקורת המדינה – והתקשורת. המאבק בתקשורת, הסובלת

לכאוס הפוליטי יש מחיר גבוה ומצטבר, המחלחל כלפי מטה, לאזרחים, החוזים בהתלהמות ובשסעים המתרחבים ומאבדים אמון ברשויות החוק ובמוסדות המדינה.

ממילא מחולשה כלכלית, מכוון למנוע ממנה מלמלא את תפקידה כ"כלב השמירה של הדמוקרטיה". במקום איזונים ובלמים בין הרשויות, נעה ישראל לעבר מצב בו כל דאלים גבר, ולמציאות של מעין דמוקרטיה "פריכה וחלולה", הרואה בשלטון הרוב את מהותה הבלעדית.

בישראל מתפתחת תרבות תאוותנית, בלתי מרוסנת, לכח ללא גבולות. לכאורה, הכל בשם האידיאולוגיה וצורכי הביטחון. בשמם, מותרת חקיקה פרסונלית, בשמם מותר לפגוע בערכי יסוד ובעקרונות המשטר הדמוקרטי. בשמם חוקק, כאמור, חוק לאום שסותר במפורש את מגילת העצמאות ("ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה") ופוגע בכל מי "שאינו משלנו". זו סכנה מוחשית ומידית לדמוקרטיה הישראלית, שהרי קיום משטר דמוקרטי מחייב ריסון עצמי ואיפוק מצד בעלי השדרה.

ללא גורמי איזון ובקרה, מדינת ישראל עלולה לצעוד לעבר מציאות של צמצום חירויות, ולהתרחק מחברת המופת שביטא החלום הציוני, עליו אזורי המדינה לדורותיהם היו מוכנים להילחם.

בנסיבות אלה, מתחזקת במדינה אווירה של הפחדה, רדיפה ואיום. שומרי הסף נמצאים תחת מתקפה מתמדת וחשים צורך להתגונן וכבר החלו סימנים המראים כי האנשים המרכיבים מערכות אלה נכנסים לבהלה, המרתיעה אותם ממילוי תפקידם. חמור מכך, נראה כי צייתנות והרכנת ראש בפני השדרה הופכים להיות תנאים הכרחיים למינויים.

השימוש הציני ברשתות החברתיות מאפשר למיומנים בכך להפיץ מידע שקרי ושטוח ורטוריקה מוקצנת. בנוסף, לכאוס הפוליטי יש מחיר גבוה ומצטבר, המחלחל כלפי מטה, לאזרחים, החוזים בהתלהמות ובשסעים המתרחבים ומאבדים אמון ברשויות החוק ובמוסדות המדינה. ללא בטחון משפטי אין בטחון אישי ואיש הישר בעיניו יעשה. די להתבונן במתרחש בכבישי הארץ כדי להבין את גודל הסכנה.

ללא גורמי איזון ובקרה, מדינת ישראל עלולה לצעוד לעבר מציאות של צמצום חירויות, ולהתרחק מחברת המופת שביטא החלום הציוני, עליו אזורי המדינה לדורותיהם היו מוכנים להילחם.

שלטון החוק והמאבק בשחיתות

נראה, כי ככל שנושא השחיתות השלטונית נמצא על סדר היום התקשורתי, וככל שתהליכי אכיפת החוק נמשכים, הלגיטימיות של החשודים בשחיתות אינה נפגמת, והמתריעים ושומרי הסף נתפסים כצדקנים, במקרה הטוב, וכמי שמנסים לבטל את רצון הרוב במקרה הרע.

האמון במוסדות המדינה

שביר. חוסר האמון יציב

הרבה יותר. יש מדרון

חלקלק כלפי מטה – אין

מדרון חלקלק כלפי מעלה.

בעיית השחיתות אינה חדשה, אולם תפיסתה כחלק מקובל מן השלטון, והאדישות כלפיה הן מגמות מדאיגות המבטאות הידרדרות מוסרית של החברה בישראל.

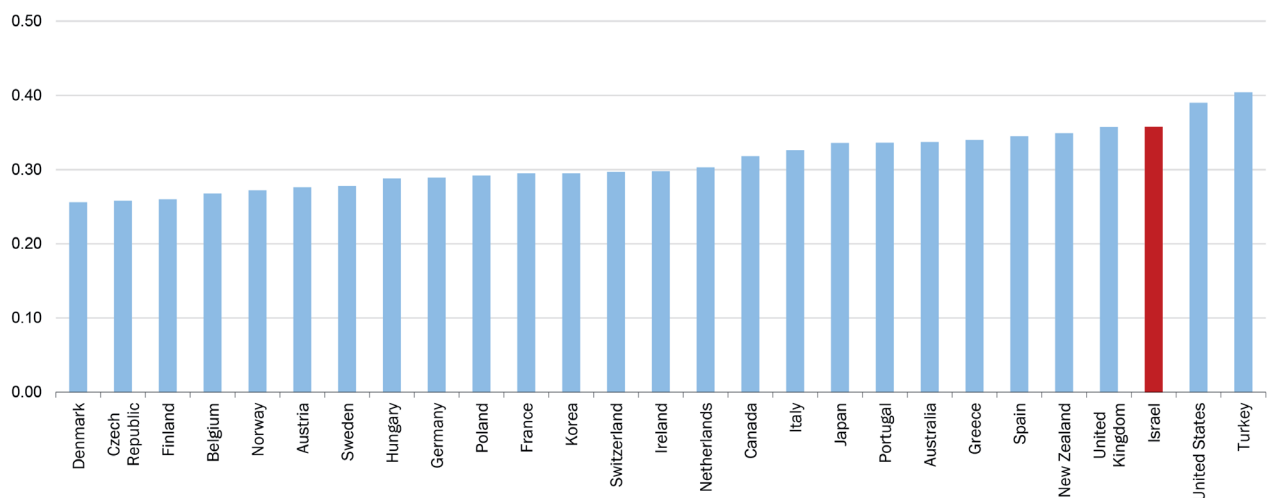
האמון במוסדות המדינה – שביר. חוסר האמון – יציב הרבה יותר. יש מדרון חלקלק כלפי מטה – אין מדרון חלקלק כלפי מעלה. כאשר הצמרת השלטונית מצליחה להטמיע בקרב חלקים נרחבים בציבור אי-אמון

במערכות המשפט ואכיפת החוק, כאשר עקרון השוויון בפני החוק הופך לשאלה לגיטימית לדיון ולבחינה, מתערערים הביטחון המשפטי והאמון במערכת השלטונית כולה, וקשה מאוד לשקמם.

היבטים חברתיים-כלכליים

השסעים בחברה הישראלית מעמיקים ומקצינים. ערך השוויון בישראל מאוים באופן תמידי. כשליש מן הישראלים מגדירים עצמם חלשים מבחינה כלכלית. לעיתים קרובות שסעים אלה חופפים, באופן שמחמיר את המצב. כך למשל, רוב האנשים עם מוגבלות, בני מיעוטים, נשים, תושבי הפריפריה הגיאוגרפית חווים הדרה כפולה.

מדד אי-שוויון במדינות OECD - (Gini Coefficient)

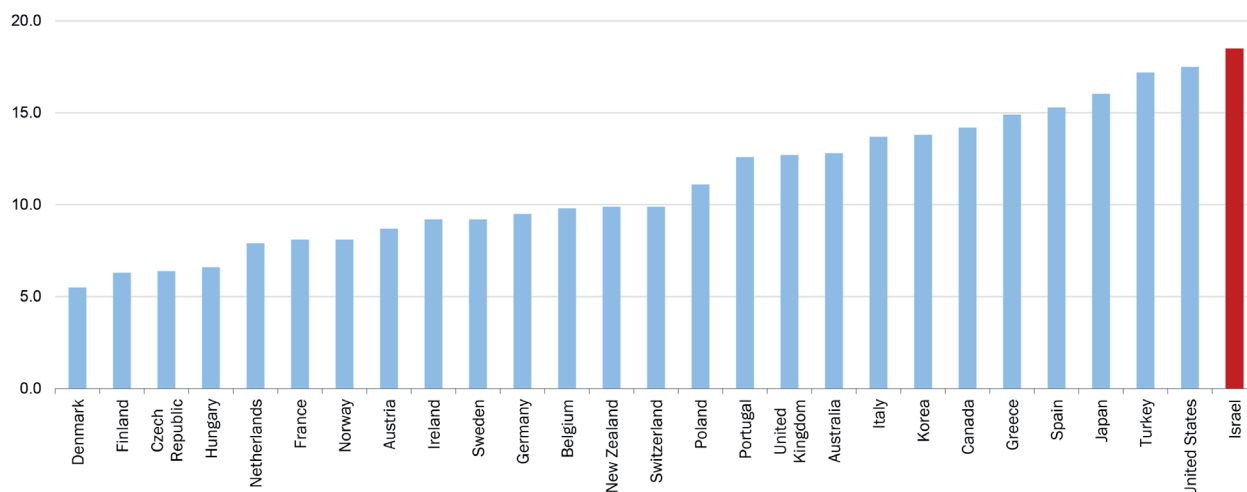
לילד מן המרכז, בן להורים מהחמישון התחתון פי שניים יותר סיכוי להגיע לחמישון העליון מאשר לילד מהפריפריה.

בשנים האחרונות, הקטינה הממשלה את היקף המימון בתחום השירותים לציבור. זאת, בזמן שישראל נמצאת בתחתית הסולם בין מדינות ה-OECD באי-השוויון הכלכלי, בתחולת העוני ובהישגים חינוכיים. מכאן, שאלו שלא יוכלו לקנות באופן פרטי שירותים – בריאות, חינוך, שיטור, סיעוד – יוותרו לבסוף בלעדיהם. המשמעות היא לא רק הנצחת הפערים הקיימים היום והעברתם גם לדורות הבאים אלא אף הרחבתם.

מחקרים מראים כי למעלה מ-60 אחוזים מפערי השכר בישראל נובעים ממערכת החינוך הישראלית. לכך מתווסף הפער במוביליות החברתית בין אוכלוסיות שונות ובין מרכז לפריפריה. לילד מן המרכז, בן להורים מהחמישון התחתון פי שניים יותר סיכוי להגיע לחמישון העליון מאשר לילד מהפריפריה. כך, מצטיירת תמונה עגומה של חברה שסועה שההון החברתי שלה נמצא בירידה והניכור בה מעמיק.

כשאנשים הופכים "שקופים", הערבות ההדדית ותחושת השייכות שלהם הולכת ונשחקת - ויש בכך סכנה לחוסן הלאומי.

מדד העוני במדינות OECD - (אחוז, משפחות)

למעלה משליש מן הישראלים אומרים כי לא היו רוצים להיוולד בישראל. מדובר בעיקר בצעירים משכילים ומוכשרים. החווה הבסיסי בין העובד למדינה – אני עובד וזה מאפשר לי קיום בכבוד – אינו מקוים. כארבע מאות וחמישים אלף איש בישראל חיים במשפחות עובדות עניות. כשאנשים הופכים "שקופים", הערבות ההדדית ותחושת השייכות שלהם הולכת ונשחקת – ויש בכך סכנה לחוסן הלאומי. הדברים מקבלים ביטוי אפילו בשיעור הגיוס לצה"ל, שירד מ-84 אחוזים ל-67 אחוזים והוא עלול לרדת עוד לרמה של 50-45 אחוזים.

החדשנות בישראל אמנם בפריחה. עם זאת, הייצוג בהייטק הישראלי אינו משקף את מגוון האוכלוסיות ואת המגזרים השונים. אין בהייטק גיוון חברתי ובכך הוא תורם להעמקת הפערים, ואלה בתורם, גורמים לכך שאין שיפור בפריון ושהכלכלה הישראלית אינה צומחת לפי הפוטנציאל שלה. ללא שיפור בפריון לא נוכל להעלות את רמת החיים לכלל האוכלוסיה בישראל; והתוצאה היא שאנחנו הולכים ומתרחקים מן המדינות אליהן אנחנו רוצים להידמות.

המלצות

חיוני שהממשלה החדשה תתגייס להגן על מוסדות המשפט, שלטון החוק ושומרי הסף, ותשמר את סמכויותיהם במאבק על שמירת ואכיפת החוק ומיגור השחיתות.

נוכח המערכה להחלשת מוסדות המשפט, שלטון החוק ושומרי הסף, חיוני שהממשלה החדשה תתגייס להגנתם ותשמר את סמכויותיהם במאבק על שמירת ואכיפת החוק ומיגור השחיתות. מדובר בתנאי הכרחי ואמצעי ראשון במעלה להבטחת תהליכים דמוקרטיים, לשמירת האינטרס הציבורי וזכויות הפרט, ולשיקום האמון במוסדות המדינה, בערכיה ובחוסנה הלאומי.

כדי לעצור את ההידרדרות, יש צורך בנקיטת צעדים דרמטיים. לא ניתן לעשות זאת בצעדים קטנים. מדובר במשימה לאומית המחייבת התגייסות ציבורית רחבה. על הציבור בישראל לדרוש מהעומדים בראש המערכות השלטוניות אמות מידה גבוהות יותר, לא נמוכות יותר, משום שהשפעתם על החברה רחבה. כדי ליצור אמון, חיוני לדרוש מן המנהיגות להכפיף עצמה לחוק, למשפט ולכללי ההתנהגות - באמירה ובמעשה.

יש לשנות את חוק יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי, ולהתאימו לערכיה של הכרזת העצמאות.

יש לחוקק חוק יסוד: הכרזת העצמאות, בו יאמר: "הכרזת העצמאות היא חוק יסוד."

יש לקיים בחינה מחודשת של שיטת הממשל ושל שיטת הבחירות בישראל.

בתחום חברתי-כלכלי, ניתן למנף את מאפייני "אומת הסטארטאפ" כדי להכליל אוכלוסיות שלא היו מעורבות בתעסוקה במשק הישראלי ולזרז השתלבותן בו. על המדינה ליצור תנאים שיאפשרו הזדמנות לכל מי שמסוגל לעבוד בכלל, ובהייטק בפרט, לעשות זאת. בטווח הארוך, באמצעות חינוך לאוכלוסיות יעד, ובטווח הקצר, באמצעות תמיכה בסטארטאפים ומתן עדיפות למגזרים שאינם מיוצגים כראוי.

המשבר במערכת הבריאות

רמת הרפואה בישראל גבוהה מאוד אך מערכת הבריאות נמצאת במצוקה. ישראל היא בין המדינות המובילות בעולם במספר מדדי בריאות, אך למערכת הבריאות קשיים רבים

כמו מחסור בתקנים, תורים ארוכים ושיעור מיטות אשפוז מהנמוכים במדינות ה-OECD. תפוסת המיטות הממוצעת בבתי החולים בישראל עומדת על 94% ובזמני שיא ניתן לצפות בתפוסה של למעלה מ-200% במחלקות הפנימיות.

על פי פרסומי משרד הבריאות ודו"ח מבקר המדינה, למעלה מ-4,000 בני אדם נפטרים

בישראל בשנה כתוצאה מזיהומים נרכשים, הנגרמים בין היתר בשל הצפיפות. היקף כח האדם הרפואי והסיעודי בישראל נמצא בתחתית מדינות ה-OECD. שיעור הרופאים לאלף נפש עומד על 3.1 מול 3.4 במדינות הארגון ושיעור האחיות עומד על 5 אחיות לאלף נפש מול ממוצע של 9.2 במדינות ה-OECD. ממצאים אלה מהווים אינדיקציה נוספת לסדר עדיפויות לא נכון של המדינה.

נכון להיום, אין למדינת ישראל תכנית לאומית מובנית ומתוקצבת, בראיה ארוכת טווח ובהתאם לצרכים המתפתחים של האוכלוסייה, לבניית בתי חולים חדשים (למעט מכרז להקמת בית חולים בדרום). בנוסף, מערכת הבריאות מאופיינת בקצב מהיר מאד של כניסת טכנולוגיות חדשות המייקרות את ההוצאה לבריאות. בשל השקעה

על פי הערכות גורמים שונים, במשרד הבריאות ומחוצה לו, מערכת הבריאות עלולה לקרוס בתוך כעשור.

בלתי מספקת של המדינה בבריאות מתקבלת תמונת מצב מדאיגה מאד בנוגע למצבה העתידי של מערכת הבריאות בישראל ועל פי הערכות גורמים שונים, במשרד הבריאות ומחוצה לו, מערכת הבריאות עלולה לקרוס בתוך כעשור.

במצב הנתון, קיים פער בלתי מתקבל על הדעת של רמת הרפואה בין המרכז לפרiferia בכל הקשור לתוצאי בריאות. כך לדוגמא, תוחלת החיים של תושבי באר שבע קטנה בכארבע שנים בממוצע בהשוואה לתושבי המרכז, ותוחלת החיים של תושבי אשדוד קטנה בשנתיים בהשוואה לחלק מערי המרכז.

על פי פרסומי משרד הבריאות ודו"ח מבקר המדינה, למעלה מ-4,000 בני אדם נפטרים בישראל, בשנה כתוצאה מזיהומים נרכשים, הנגרמים בין היתר בשל הצפיפות.

המלצות

בתחום הבריאות, על מנת לפתור את מצוקת מערכת האשפוז יש ליישם תכנית אסטרטגית, שתכלול הוספת משאבים לטובת בניית בתי חולים נוספים, הוספת מיטות המשכיות, הגדלת הכשרת כוח האדם, ושמירה על ערכים כמו מקצוענות, חמלה וכבוד האדם. פתרונות נוספים כוללים את שיפור סטנדרט האשפוז על ידי אשפוז מקסימלי של שני חולים בחדר ותוספת של 500 מיטות בשנה. בנוסף, יש לפעול לקידום הקמת רשות אשפוז ממלכתית ועצמאית וקידום אשפוז ביתי.

יש ליישם תכנית אסטרטגית, שתכלול הוספת משאבים לטובת בניית בתי חולים נוספים, הוספת מיטות המשכיות, הגדלת הכשרת כוח האדם, ושמירה על ערכים כמו מקצוענות, חמלה וכבוד האדם.

החברה הערבית בישראל - בין ניכור להשתלבות

הדור הצעיר בחברה הערבית הוא כוח עולה שהשפעתו גוברת בהדרגה. עם זאת, זוהי קבוצה שחשה מוגבלת וחווה תחושת ניכור כפול: הן כלפי הממסד השלטוני, והן כלפי ההנהגות הערביות.

החברה הערבית בישראל מצויה בצומת דרכים אסטרטגית ונתונה בתקופת מעבר בין דורות, הנהגות ורעיונות.

בשנים האחרונות החברה הערבית משנה את פניה בעקבות שילוב בין מגמות, ובראשן התחזקות שאיפת ההשתלבות במדינה והעמקת נוכחותם של האזרחים הערבים בחלק ניכר ממישורי העשייה. העלייה ברמת החיים בחברה הערבית מלווה בשאיפות קולקטיביות למימוש עצמי וכלכלי ובמיקוד מובהק בבעיות האזרחיות ובראשן נגע האלימות והפשעה, הרס הבנייה הבלתי-חוקית והאפליה. כמו כן ניכרת אכזבה של רבים מהמפלגות הערביות ותחושת משבר מנהיגות רב-ממדי.

הדור הצעיר בחברה הערבית הוא כוח עולה שהשפעתו גוברת בהדרגה. עם זאת, זוהי קבוצה שחשה מוגבלת וחווה תחושת ניכור כפול: הן כלפי הממסד השלטוני, והן כלפי ההנהגות הערביות. הפשיעה והאלימות ניצבות במוקד סדר היום של החברה הערבית.

במבט קדימה

הן הממשל בישראל והן המפלגות הערביות (והיהודיות) צריכים להיות ערים לכמיהת ההשתלבות של האזרחים הערבים, שלא מלווה בדרישות לשינוי צביון המדינה אלא בשאיפה לקבלה כמיעוט בעל זכויות אזרחיות שוות.

יש לעודד את האזרחים הערבים להשתלב בכלל מישורי העשייה והמוסדות הממלכתיים, להקצות תקציבים, להסיר חסמים מסורתיים, ולעודד יוזמות שיעמיקו את הזיקה שבין האזרחים הערבים לבין המדינה.

על המדינה להכיר בכך שאתגר האלימות הוא אתגר אסטרטגי, שלא לעד יישאר בתחום החברה הערבית ולא לעד יוותר מתוחם לנושא הפלילי.

במבט אסטרטגי ארוך טווח – על היהודים ועל הערבים במדינה להיות ערים לעובדה כי קו המגע בין שתי החברות מתרחב באופן חסר תקדים בהשוואה לעבר, ומחייב אותן להגדיר מחדש את הזיקות ביניהן ולהכיר האחת את רעותה.

האם ישראל תנצח במלחמה הבאה?

הדרג המדיני וההנהגה לא מכינים את הציבור לנוק הכבד שהמדינה תיחשף אליו.

במלחמה הבאה מדינת ישראל לא תפסיד אולם תתקשה לייצר נרטיב של ניצחון, והמערכה צפויה להסתיים גם היא בתחושת חמיצות של תיקו עגמומי. זאת, נוכח הנזקים התקדימיים הצפויים בעורף, ובכלל זה פגיעות מדויקות בתשתיות אסטרטגיות, ויתכן שגם הפתעות בשטחנו. הדרג המדיני וההנהגה לא מכינים את הציבור לנוק הכבד שהמדינה תיחשף אליו ("רבי קומות יפלו").

קיימת הסכמה כי רמת הכשירות ביבשה אינה מספיקה וזרוע היבשה סובלת מהזנחה של שנים. על רקע הפערים בזרוע היבשה, ובצל השינויים בשדה הקרב וביכולות האויב, המחיר שייגבה מכוחות היבשה במלחמה הבאה יהיה גבוה יותר.

קיים ויכוח בסוגיית התמרון הקרקעי, בין אלו הרואים בתמרון עמוק, מקיף ועוצמתי לדרום לבנון

על רקע הפערים בזרוע היבשה, ובצל השינויים בשדה הקרב וביכולות האויב, המחיר שייגבה מכוחות היבשה במלחמה הבאה יהיה גבוה יותר.

תנאי הכרחי לניצחון מהיר, לבין אלה התומכים בתמרון מוגבל.

המצדדים בתמרון רחב טוענים כי נוכח הפגיעה הקשה בעורף, תם העידן של מערכות מבוססות אש עם תמרון מינימלי. לשיטתם, רק פגיעה קשה ורחבה ביכולת הצבאית של האויב (אבדות, אמל"ח, תשתיות), תביא את ההישג הנדרש: רציפות תפקודית של העורף, קיצור משך הלחימה ומניעת התפתחויות לא צפויות והפתעות דוגמת פשיטות לשטחנו.

הגישה האחרת, גורסת כי האויב והשטח השתנו לחלוטין. האויב מצויד באמל"ח מתקדם, והשטח רווי בעשרות אלפי רקטות. תמרון קרקעי רחב טומן בחובו סיכונים רבים, בדמות התארכות משמעותית של המערכה ומחירים גבוהים, בדגש על אבדות נרחבות בנפש וסיכוני הסתבכות.

לפי גישה זו, נכון לנקוט בתמרון מוגבל בלבד, כדי לא להתחיל את ההגנה בקו המגע, ובמקביל לנצל את היתרונות הברורים של צה"ל בהפעלת אש בעוצמה ובזמן קצר (ככל שהלחימה מתארכת יתרון זה נשחק). צה"ל עשה קפיצת מדרגה אדירה ביכולת האש והמודיעין, ובהתאם בעוצמת הפגיעה שהוא מסוגל להנחית על האויב (כיום ניתן לייצר ב-36-48 שעות את כל היקף האש שהופעלה ב-33 ימי מלחמת לבנון השנייה). עוצמת הנזק וההרס שיגרום צה"ל – שממילא תידרש נוכח התמונות הקשות בעורף – תבטיח שקט לשנים רבות, גם אם המערכה תסתיים בתחושת חמיצות.

תפיסה נוספת שנויה במחלוקת, נוגעת לצורך להילחם במדינות ולא בארגוני טרור, בדגש על פגיעה קשה במדינת לבנון. התומכים בגישה זאת, גורסים כי פגיעה מדינתית נרחבת וקשה תוביל להפסקת הלחימה בזמן קצר.

**כיום ניתן לייצר ב-48-36 שעות
את כל היקף האש שהופעלה
ב-33 ימי מלחמת לבנון השנייה.**

על רקע ההתפתחויות הפוליטיות בישראל, קיימים פערים משמעותיים בזמן הקשב של הדרג המדיני לסוגיות בטחון תשתיות, ועיכובים בתהליכי תקצוב הצבא וביכולתו לתכנן לטווח ארוך.

יחס לאבדות – קיימת שחיקה בנכונות הציבור להשלים עם אבדות. שחיקה זו משפיעה על נחישות הדרג המדיני ונכונותו להסתכן במהלכים צבאיים.

המלצות

מדינת ישראל והדרג המדיני בראשה, נדרשים להכרעה אסטרטגית ברורה בשאלת הפגיעה המדינתית, בעיקר בהקשר הלבנוני, ולהגברת המהלכים בזירה הבינ"ל, לחיזוק הלגיטימציה של ישראל לפגוע בתשתיות המסייעות למאמץ המלחמתי של האויב.

נדרש חיזוק משמעותי של יכולות וכשירות זרוע היבשה. חרף המחלוקת ביחס לעומק התמרון היבשתי, לית מאן דפליג שבתרחיש של מלחמה בצפון יידרש תמרון כלשהו. בתרחיש של פגיעה קשה בעורף הישראלי תגבר סבירותו של תמרון לעומק.

חשוב לעודד שיח ציבורי מאוזן בלא להפחיד, בנושא היקפי האבדות והפגיעה בעורף הצפויים במלחמה. ישנה תחושה כי הציבור חזק, ומוכן לשלם מחירים מוצדקים. במסגרת זאת, נדרש להוריד אל הקרקע את צפיותיו הלא ריאליות לניצחון מוחלט, בזמן קצר, במינימום אבדות וללא פגיעה בבלתי מעורבים.

יחסי ישראל-ארה"ב במבחן

שתיים מאבני היסוד של מערכת היחסים עם ארה"ב מאותגרות בשנים האחרונות – התמיכה הדו-מפלגתית (bipartisan) בישראל ויחסיה של ישראל עם יהדות ארה"ב. לאלו מצטרף אתגר הנובע מחדירתה הכלכלית והטכנולוגית של סין לישראל.

הדימוי ההרתעתי והמעמד האזורי המיוחד של ישראל במרחב היחסים המתפתחים בין ישראל למדינות ערב הינם במידה רבה תולדה של מערכת היחסים עם ארה"ב. יחד עם זאת, שתיים מאבני היסוד של מערכת היחסים עם ארה"ב מאותגרות בשנים האחרונות – התמיכה הדו-מפלגתית (bipartisan) בישראל ויחסיה עם יהדות ארה"ב.

הן ישראל והן יהדות ארה"ב צריכות להכיר בקיומו של המשבר ולפעול לפתרונו. על שני הצדדים להשתחרר מדפוס התנהגות קורבני, שאינו מוביל לשיח אפקטיבי ולחתור לגיבוש חזון משותף חדש תוך מינוף המכנה הערכי המשותף.

יחסי ישראל עם בעלת בריתה הגדולה הם נדבך מרכזי בביטחונה הלאומי. בין היתר, ממלאת ארה"ב תפקיד קריטי בבניין העוצמה הצבאית, הכלכלית והמדינית של ישראל, אך מערכת היחסים עמה רחבה הרבה יותר ומתבססת לא רק על אינטרסים אלא גם על ערכים משותפים.

היחסים ההדוקים והתמיכה המדינית-אסטרטגית של ארה"ב הם מיסודות

לאלו מצטרף אתגר הנובע מחדירתה הכלכלית והטכנולוגית של סין לישראל, הנתפסת על ידי ארה"ב ככזו העלולה לסכן אינטרסים וטכנולוגיות אמריקאים, במיוחד על רקע עליית סין לראש רשימת האיומים האסטרטגיים בתפיסה האמריקאית.

האהדה הדו-מפלגתית לישראל והברית בין ישראל לארה"ב איתנות. ועדיין, ניכרת ירידה בהזדהות הציבור האמריקאי עם ישראל, כמו גם התגברות קולות ביקורתיים וצורמים בשורות המפלגה הדמוקרטית. למרות הידידות המופגנת

של הממשל הנוכחי, שבאה לידי ביטוי בהעברת השגרירות לירושלים ובהכרה ברמת הגולן, נוכח הקיטוב העמוק בארה"ב, על ישראל למנוע פוליטיזציה של מערכת היחסים, העלולה לפגוע בה.

המלצות

ישראל נדרשת לגישה מרחיבה ומכלילה, גם ביחס לפוליטיקה האמריקאית וגם ביחס ליהדות ארה"ב. ישראל אינה יכולה להסתפק בקשר עם היהדות האורתודוקסית, ועליה לפעול לחיבורים עם כלל הזרמים.

נכון שישראל תייצר מול ארה"ב תהליכים של שקיפות מלאה, במסגרתם יוכל הממשל לסייע לישראל, ובה בעת לוודא שאינטרסים ביטחוניים אמריקאים אינם מאוימים.

הן ישראל והן יהדות ארה"ב צריכות להכיר בקיומו של המשבר ולפעול לפתרוננו. על שני הצדדים להשתחרר מדפוס התנהגות קורבני, שאינו מוביל לשיח אפקטיבי ולחתור לגיבוש חזון משותף חדש, תוך מינוף המכנה הערכי המשותף.

כדי שהאתגר הסיני לא יהפוך לאיום על ישראל עצמה, וכנגזרת מכך למשבר גם ביחסיה עם ארה"ב – ממשלת ישראל נדרשת לשיפור הפיקוח על כניסת טכנולוגיות מתקדמות (בדגש על G5) והשקעות סיניות. בסוגיה זו, נכון שישראל תייצר מול ארה"ב תהליכים של שקיפות מלאה, במסגרתם יוכל הממשל לסייע לישראל, ובה בעת לוודא שאינטרסים ביטחוניים אמריקאים אינם מאוימים.

המזרח התיכון – חוסר יציבות, אי-ודאות, נפיצות

מרכיבי ומאפייני חוסר היציבות והאתגרים

המזרח התיכון עדיין מצוי ב"עידן של מהפכה". חוסר היציבות אפיין את האזור טרם הטלטלה האזורית, אך העמיק בעקבותיה. טכנולוגיית המידע וזרימתו נותנים ביטוי לשסעים ולעיתים מעצימים אותם. לא מסתמן אופק של שלום באזור, כשהקנאות והפילוג העדתי והדתי מחריפים ומייצרים זעזועים וחוסר וודאות.

מדינות האזור, במיוחד במפרץ, מנסות לייצר דינאמיות כלכלית שתספק יציבות. עם זאת, ללא יסוד איתן של משילות ויכולת מענה לצרכים – מקורות פרנסה, חינוך, שירותים, מים נקיים וכו' – הן לא מצליחות בכך.

70% מהאוכלוסיה באזור היא מתחת לגיל 30, והמציאות הפנימית במדינות ערב היא "סיר לחץ".

70% מהאוכלוסיה באזור היא מתחת לגיל 30, והמציאות הפנימית במדינות ערב היא "סיר לחץ". בנסיבות אלה, הלגיטימציה של מנהיגי מדינות ערב שברירית.

בנוסף, השחיתות מושרשת ומהווה משקולת על צוואר המשטרים ועל יכולתם לטפל בבעיותיהם הפנימיות. ההנהגות נכשלות בהתמודדות עם השחיתות, והמרוויחים מכך הם הכוחות האסלאמיים שטוענים לעליונות מוסרית ומתחזקים מכח הדרישה לחלוקה שוויונית של משאבים ולצדק חברתי.

יציבות המונרכיות – עד היום המונרכיות באזור שרדו את הטלטלה. עמידותן נובעת משילוב של לגיטימציה, משאבים כלכליים, ומבנה שבטי מודרני התומך במשטרים. ועדיין, קיים איום על שלטון המלכים באזור.

כרגע, שלטונו של יורש העצר הסעודי, מחמד בן סלמאן (MBS) בסעודיה נראה יציב וזוכה לתמיכה רחבה בקרב הצעירים (שני שליש מהאוכלוסיה מתחת לגיל 30). אבל, השליטה של MBS בתוך המשפחה הסעודית מבוססת על פחד ולא על בנייה הדרגתית של קונצנזוס כבעבר. יש, כנראה, מוקדים של טינה נגד שלטונו והרפורמות שהוא מוביל. האתגר הפנימי עלול לגבור עם מותו של המלך סלמן.

השלטון בסעודיה, שנשען בעבר על משפחה מלוכנית שלמה, תלוי היום באיש אחד. בניגוד לעבר כשהיה ניתן להעריך מי השליט הבא שיתפוס את ההגה, היום לא ניתן לדעת מי יבוא במקרה ש-MBS יעלם מהבמה. הצמרת סובלת מחולשה. מצב דומה קיים בכווית ובבחריין. **ירדן** – בשנים האחרונות ניצב המלך בפני אתגרים גוברים ליציבות הממלכה – עול הפליטים מסוריה, קשיים כלכליים וחברתיים, מניעת סיוע ממדינות המפרץ, וביקורת נגד בית המלוכה, כולל בקרב האוכלוסייה הבדואית – משענתו הנאמנה.

פגיעה ביציבות ירדן תקרין לשלילה על האזור כולו. "עסקת המאה" מגבירה מאוד את הלחץ והדאגה בממלכה, החוששת כי "העסקה" מקדמת פתרונות לבעיה הפלסטינית על חשבונה.

סוריה – שקועה בתוך הריסותיה וחורבנה; תהליך שיקומה, המוערך בסכומי עתק (400-250 מיליארד דולר), אינו נראה באופק. ככל שנוקף הזמן, איראן זולגת לוואקום ומרחיבה השפעתה במדינה, באמצעות פרויקטים זולים המייצרים שינוי מהיר על הקרקע.

דאעש – קריסת החליפות הטריטוריאלית של דאעש, לא נטרלה את האיום שהוא מציב כארגון טרור. דאעש ממשיך לנצל שסעים, מחלוקות ואזורים בעלי משילות חלשה, בהם הוא מוצא מקלט ומרחב פעולה ליזום פיגועים, כולל נגד יעדים בזירה הבינ"ל.

תחרות בין המחנות באזור – כוחות לא ערביים – איראן, תורכיה, רוסיה – מתחזקים על חשבון ההשפעה הערבית. המחנה הערבי המתון מפולג ומסוכסך, ולעומתו המחנה הקיצוני, בהובלת איראן, מצטייד כהומוגני ומלוכד יותר.

המזרח התיכון הופך אזור מסוכן יותר בהיעדר אסטרטגיה ומדיניות אמריקאית ובינ"ל קוהרנטית. זאת כאשר הנחישות האמריקאית לערוב לביטחוננו וליציבותו פוחתת. מדינות ערב מזהות את כיוון היציאה מהאזור, שמתווה טראמפ, ואת חוסר רצונו לשאת בעיקר הנטל של הבטחת חופש השייט במצרי הורמוז, בזמן שארה"ב פחות תלויה בנפט שעובר בהם. ברקע, רוסיה נכנסת לוואקום שמותירה ארה"ב, אבל לא ניתן לסמוך עליה, האירופים אינם שחקן דומיננטי וסין ממוקדת בעיקר בהיבטים הכלכליים.

פקיסטאן כאיום – פקיסטאן סובלת מבעיות קשות. מדינה גרעינית עם 46% בערות, 50% מהצעירים לא פוקדים את בית הספר, כלכלה על סף קריסה, רזרבות מט"ח מצומקות, הזדקקות קבועה להלוואות וצבא ששולט בזירה הפוליטית, וממוקד בתחרות עם הודו. תרחיש האימה הוא פרוליפרציה מפקיסטאן בתחום הגרעין והטילים, בתמורה לסיוע באנרגיה ובמשאבים מהמזה"ת.

המלצות

בראש סדר העדיפויות של ישראל עומד הצורך לפעול בכל דרך לחזק את ירדן ולמנוע תהליכים המחלישים את המלך. לירדן אין חלופה כמרכיב בביטחון ישראל, היא מונעת טרור והתפתחות

איומים בגבולנו המזרחי ומשמשת עבורנו עומק אסטרטגי. היציבות בירדן חיונית לישראל והיא נכס אסטרטגי ליציבות המזרח התיכון בכלל.

**בראש סדר העדיפויות של
ישראל עומד הצורך לפעול
בכל דרך לחזק את ירדן ולמנוע
תהליכים המחלישים את המלך.**

ישראל נדרשת לפעול, בין היתר מול ארה"ב, לחיזוק הממלכה: לשכנע את הסעודים להגביר את התמיכה בירדן; לוודא שרמת הסיוע האמריקאי

לממלכה נשמרת וש"תוכנית המאה" לא מכרסמת במעמד ירדן במקומות הקדושים ולא מקדמת רעיונות של ירדן כ"מולדת חלופית" (המלך הזהיר מכך בפומבי). ישראל נדרשת לפעול למנוע זעזועים ותסיסה ביהו"ש, גם מחשש לזליגתם לתחומי הממלכה.

חרף המחלוקת בסוגיה, נראה כי נכון להימנע מלכפות תפיסה דמוקרטית מערבית על המזרח התיכון – על מצרים ועל מדינות נוספות, דוגמת סעודיה. עדיפה יציבות יחסית על דמוקרטיה, שעלולה להעלות כוחות ריאקציוניים וקנאים ולהוביל לקריסת משטרים.

למרות מעבר המיקוד באזור מסוריה למפרץ, חשוב לשמר על סדר היום הבינ"ל את סוגיית שיקום סוריה (ועיראק).

יחסי ישראל עם מדינות האזור – תקרת זכוכית

בשנים האחרונות יחסי ישראל עם מדינות ערב הסוניות עוברים שינוי. המנהיגים הערביים רואים עין בעין עם ישראל את האיומים האסטרטגיים: אידאן ושלוחיה השיעים, האחים המוסלמים והטרור הסוני (אלקאעדה, דאעש).

נראה כי מדינות ערב נדחפות לעבר שת"פ עם ישראל גם על רקע האמון הפוחת שלהן בארה"ב והספק כי ניתן לסמוך עליה, בעוד שישראל נתפסת כמי שפועלת אקטיבית נגד האיומים.

על רקע זה ישראל זכתה להישגים משמעותיים בשיתוף הפעולה החשאי עם מדינות ערב הסוניות, בתחומי הביטחון, המודיעין והמאבק בטרור, וכן בהיבטים אזרחיים, דוגמת ביקורים רשמיים והשתתפות בתחרויות ספורט.

חרף התרחבות הקשרים, ישראל זקוקה לנורמליזציה אמיתית ביחסים. כיום מערכת הקשרים מתבססת על מספר מצומצם של בכירים בלבד. קשרי צבא רשמיים אינם קיימים, וגם היחסים בין העמים מוגבלים ביותר. ניתן לדמות את היחסים כיום ל"עץ עם שורש אחד" שעלול לא לשרוד "הוריקנים פוליטיים" באזור.

ישראל זקוקה לנורמליזציה אמיתית ביחסים. כיום מערכת הקשרים מתבססת על מספר מצומצם של בכירים בלבד.

ניתן לדמות את היחסים כיום ל"עץ עם שורש אחד" שעלול לא לשרוד "הוריקנים פוליטיים" באזור.

ללא פתרון הבעיה הפלסטינית, שבתנאים הנוכחיים אין לו היתכנות, לא תהיה התקדמות לעבר נורמליזציה עם מדינות ערב. כוחם של הפלסטינים הוא בחולשתם, והם צפויים לדחות כל הצעה שלא תענה על יעדיהם הלאומיים, לא משנה כמה רווחים כלכליים יובטחו להם. כך, ללא הסכמה פלסטינית, "עסקת המאה" לא תתקבל, ומדינות ערב, לא יעקפו את הפלסטינים ולא יתקדמו בלעדיהם. יורש העצר הסעודי, מחמד בן סלמאן (MBS) לא יגיע לירושלים, כיוון "שיש לו יותר מדי על הצלחת", והוא לא ירצה לחשוף את עצמו, בוודאי לא לבדו.

ליחסים גלויים עם מדינות המפרץ ערך רב עבור ישראל וקבלתה כמדינה לגיטימית באזור. בה בעת, כדאי לקחת בחשבון גם את הסיכונים. המשטרים עלולים להיקלע לחוסר יציבות, ומבחינה צבאית מדינות ערב אינן כוח שניתן לבנות עליו, בוודאי לא במערכה נגד האיומים שמציבה איראן.

תורכיה, היא בת ברית טבעית לישראל ולארה"ב, אולם הנהגתו הלא מאוזנת של ארדואן לא מאפשרת חזרה ליחסים האסטרטגיים שהתקיימו עם ישראל בשנות ה-90. מנגד, לישראל שיתוף פעולה ויחסים אסטרטגיים כלכליים, צבאיים ומדיניים מתרחבים וחשובים עם יוון וקפריסין.

המלצות

לשמר ולהרחיב את השת"פ הביטחוני השקט עם מדינות ערב.

לפעול לביסוס קשרים פורמליים עם הצבאות הערביים ולחתור לקשרים גלויים עם מדינות ערב במגוון תחומי חיים (דיפלומטיה, כלכלה, חקלאות, תיירות ותרבות).

יצירת אופק מדיני בזירה הפלסטינית על בסיס פתרון שתי המדינות יאיץ את הרחבת הקשרים עם מדינות ערב.

רוסיה – עמית או יריב?

הכוחות הרוסיים הגיעו לסוריה ב-2015 כדי לפעול נגד הטרור הסוני, במטרה למנוע זליגה עתידית של לוחמים לצ'צ'ניה ולדגאסטאן. על פי התפיסה של פוטין הוא הציל את משטר אסד, ומנע פיגועים במוסקבה. מעבר לכך רוסיה שולטת בשני בסיסים, ימי ואווירי, בסוריה וביססה מוצא לים התיכון, חלום שהצארים הרוסים לא הצליחו לממש במשך 100 שנה.

בשונה מיחסם לאיראן, הרוסים אינם מחשיבים את ישראל כבת ברית אסטרטגית. בה בעת, מוסקבה אינה מעוניינת לראות לראות איראן חזקה מדי בסוריה ומאפשרת לישראל לקזז את יכולותיה, כל עוד אינה פוגעת בחיילים או נכסים רוסיים.

נוכחותה של מעצמה כרוסיה על גבולה הצפוני, מהווה עבור ישראל יותר אתגר מהזדמנות. רוסיה, על יכולותיה הצבאיות המתקדמות בסוריה, היא הגורם היחיד במרחב המאגר את חופש הפעולה של ישראל בהתמודדות עם איום אסטרטגי – מאמציה של איראן לבנות חזית טילים וטרור שניה נגד ישראל בגבול הצפון.

למעט ביחס לאיום הטרור והג'האד העולמי, רוסיה מצויה, בדרך כלל, בניגוד אינטרסים בסיסי עם ישראל:

א. מוסקבה צפויה להמשיך ולהעמיק את אחיזתה בסוריה, ופועלת לחזק את משטר אסד ולבנות מחדש את צבאו, כולל בתחומים המאיימים באופן ישיר על ישראל.

רוסיה פועלת לכרסם

בדומיננטיות האמריקאית

במזרח התיכון, בניסיון לשוב למעמד מעצמתי באזור, ממנו נהנתה עד אמצע שנות ה-70.

ב. לרוסיה יחסים אסטרטגיים עם איראן, החורגים בהרבה מסוריה, ומתקיימים גם ביחס לזירות כאפגניסטאן, מרכז אסיה, מרחב הים הכספי ועוד. בסוריה, איראן מהווה עבור רוסיה "מגפיים על הקרקע" ומוסקבה אינה מעוניינת, וספק אם בכלל יכולה, לדחוק את איראן מהמדינה.

ג. רוסיה פועלת לכרסם בדומיננטיות האמריקאית

במזרח התיכון, בניסיון לשוב למעמד מעצמתי באזור, ממנו נהנתה עד אמצע שנות ה-70. בהקשר זה, ישראל עשויה להיתפס במוסקבה כשחקן בעייתי, בהיותה בת הברית המובהקת של ארה"ב באזור.

דפוס הפעולה של רוסיה הוא למקם עצמה כלשון מאזניים (POWER BROKER) בין כל הצדדים, בעיקר באמצעות יכולות ההיזק הצבאיות והמדיניות שלה. בהתאם, היא אמנם מאפשרת לישראל מרחב פעולה בסוריה נגד איראן (כדי שלא תצבור יותר מדי כוח), אולם בה בעת מאפשרת לאיראן להעביר למדינה, וממנה גם ללבנון, יכולות צבאיות מתקדמות – רקטות כבדות, טילים, כטב"מים ועוד.

לישראל אינטרס עליון למנוע את התבססות איראן בסוריה, תוך הימנעות מכל חיכוך צבאי עם רוסיה. כדי לשמור על חופש פעולה, ישראל מפעילה מנגנון צבאי למניעת חיכוך עם הכוחות הרוסיים בסוריה ומנהלת במקביל קשר רצוף בין ראש הממשלה לנשיא פוטין, שנועד למנוע אי הבנות בין המדינות.

**לישראל אינטרס עליון
למנוע את התבססות איראן
בסוריה, תוך הימנעות מכל
חיכוך צבאי עם רוסיה.**

בה בעת, לישראל אין תחליף לברית האסטרטגית עם ארה"ב, שהיא עמוד תווך מרכזי בביטחונה הלאומי, ויש לה אינטרס עמוק בדומיננטיות אמריקאית במזרח התיכון. בהתאם, ישראל מגבילה את קשריה עם רוסיה בתחומי המודיעין והטכנולוגיה, ומקפידה על שקיפות מלאה עם ארה"ב.

בתרחישי חירום באזור, רוסיה עלולה להגביל את חופש הפעולה של ישראל וגם של יריביה,

**בתרחישי חירום באזור,
רוסיה עלולה להגביל את
חופש הפעולה של ישראל
וגם של יריביה, ולמעשה
לתת לכל הצדדים "לדמם".**

ולמעשה לתת לכל הצדדים "לדמם". זאת, באופן שיסייע לה למקם עצמה כשחקן היעיל היחיד שיכול לתווך ולהביא להפסקת אש, הגם שספק אם יש בידיה מנופים מדיניים וכלכליים בינ"ל משמעותיים דיים.

אופרטיבית, רוסיה עלולה לפרוס את יכולותיה הצבאיות בסוריה, באופן שיטשטש את הקו בין לבין יכולות סוריה, איראן וחזבאללה, ואף לספק להן או להעביר לשליטתן מערכות נשק רוסיות.

מאפייניה האסטרטגיים של התנהלות רוסיה במזרח התיכון: ראשית, לוודא שנשמרת רמת מתיחות נשלטת באזור, גבוהה מספיק כדי לספק לרוסיה תפקיד, אך בלא שתסכן את אינטרסיה ונכסיה. שנית, להתמקם כגורם שפועל למול כל השחקנים ומגביל את חופש הפעולה שלהם. שלישית, במקרה של הפעלת כוח, פעולה גזרתית ממוקדת ביחס גבוה של עלות תועלת.

המלצות

לשמר חופש פעולה מול רוסיה באמצעות מנגנון מניעת החיכוך עם הכוחות הרוסיים במרחב, וקשר רצוף עם מוסקבה בדרג המדיני הבכיר.

להמשיך להגביל את הקשרים עם רוסיה בתחומי המודיעין והטכנולוגיה תוך הקפדה על שקיפות מלאה עם ארה"ב.

היריבות בין המעצמות, הכלכלה הגלובאלית וישראל

היריבות הבין-מעצמתית

היריבות המרכזית, בין ארה"ב לסין, חורגת מתחום הסחר. המגמה המסתמנת היא התפתחות יריבות דו-קוטבית כלכלית ואסטרטגית חריפה. מדובר בתחרות רחבה על אופי הסדר העולמי וערכיו ועל עליונות טכנולוגית, שליטה בערוצי ייצור ומסחר, השפעה פוליטית ומרוץ חימוש צבאי. בשנה האחרונה, סין מתירה ומקדמת שיח אנטי-אמריקאי חריף ברשתות חברתיות שבשליטת הממשלה, בעוד שבארה"ב התגבש קונצנזוס בין-מפלגתי הרואה בסין איום אסטרטגי מרכזי על הביטחון הלאומי של ארה"ב (הרחבה בנספח א').

התחרות בין ארה"ב לסין היא על אופי הסדר העולמי וערכיו ועל עליונות טכנולוגית, שליטה בערוצי ייצור ומסחר, השפעה פוליטית ומרוץ חימוש צבאי.

ההפשרה המסתמנת במאבק הסחר לא צפויה להביא לסיום היריבות בין שתי המעצמות. סין מפגינה ביטחון ביכולתה להתמודד עם ארה"ב. האמריקאים רואים ב"יוזמת החגורה והדרך" (Belt & Road Initiative) מהלך אסטרטגי שנועד לבצר את יכולת עמידתה של סין ביריבות דו-קוטבית כלכלית ואסטרטגית.

ה"עוצמה הרכה" של שתי המעצמות ויכולתן לבנות שותפויות ובריתות תעצב במידה רבה את היריבות הדו-קוטבית. כיום, יחסו של הנשיא טראמפ לבעלות ברית באירופה ובאסיה והספקות שהוא מייצר ביחס ליכולתן לסמוך על ארה"ב פוגעים בהתמודדות האמריקאית מול סין.

עפ"י ההערכות, בטווח הרחוק, סין המצטיירת כמשטר אוטוריטרי נוקשה ומרקנטיליסטי, חסרה את העוצמה הרכה הנדרשת.

עם זאת, עפ"י ההערכות, בטווח הרחוק, סין המצטיירת כמשטר אוטוריטרי נוקשה ומרקנטיליסטי, חסרה את העוצמה הרכה הנדרשת. מספר מדינות שפיתחו תלות בסין באמצעות הלוואות ופרויקטים תשתיתיים מנסות כבר היום להתיר את תלותן. ניסיונה של סין להתקרב

להודו על רקע מחלוקות בין דלהי לווינגטון נכשל. על כן, ספק אם סין תצליח לפרוס מוטת שליטה והשפעה משמעותית מעבר לאסיה. ארה"ב תוכל לייצר עמדת הובלה גלובלית בשל עוצמתה הרכה העדיפה. זאת, במיוחד אם תאמץ גישה חיובית יותר כלפי בעלות בריתה.

בניגוד לסין, ארה"ב אינה רואה ברוסיה איום אסטרטגי ארוך-טווח, בשל חולשתה הכלכלית והחברתית-פנימית. ארה"ב אף הייתה נכונה לבחון אפשרות לתיאום ולשיתוף פעולה עם רוסיה בזירה המזרח-תיכונית, למשל במפגש המשולש של היועצים לביטחון לאומי שנערך בישראל בסוף חודש יוני. אולם, יכולתו של הממשל לקדם שיתוף פעולה עם רוסיה מוגבל, על רקע העדויות המהימנות על התערבות רוסיה בפוליטיקה האמריקאית.

**בקרב מקבלי החלטות
אירופיים הולכת ומתבססת
ההבנה שמהלכיה של סין
מהווים איום גם עליהם,
וקיימת נכונות לשתף פעולה
עם ארה"ב מול סין.**

אירופה איבדה לא מעט מהשפעתה הגלובלית והמזרח-תיכונית בעשור האחרון, מאז פרוץ המשבר הכלכלי. המשבר חשף את פגיעותה של החברה האירופית למגמות של לאומנות ופופוליזם. יחד עם

זאת, בתחרות בין המעצמות בהיבטי הסחר והרגולציה במישור הגלובלי, לאיחוד האירופי יש תפקיד לא מבוטל. מעבר לכך, הבחירות לפרלמנט האירופי הוכיחו תמיכה ציבורית רחבה באיחוד. למרות עמדתו של הנשיא טראמפ – קיימת הכרה הדדית בין ארה"ב לאירופה ביחס לשותפות אינטרסים וערכים. כך, בקרב מקבלי החלטות אירופיים הולכת ומתבססת ההבנה שמהלכיה של סין מהווים איום גם עליהם, וקיימת נכונות לשתף פעולה עם ארה"ב מול סין.

במאבק הבין-מעצמתי, על ישראל להימצא לצדן של ארה"ב ואירופה, בשל הברית האסטרטגית עם ארה"ב, משענתה המרכזית של ישראל, ולאור שותפות האינטרסים והערכים עם המערב.

כלכלה גלובלית

תמונת המצב של הכלכלה הגלובלית מורכבת ומשתנה בטווחי הזמן הקצר והארוך. בטווח הקצר, נרשמת האטה בשיעורי הצמיחה ברמה הגלובלית, אולם לא צפוי מיתון גלובלי עד לסוף 2020. מחלוקות הסחר בין ארה"ב לסין וצעדי העונשין ההדדיים לא התפתחו לכדי "מלחמת סחר", אך תרמו להאטה בשיעורי צמיחה. השפעה שלילית זו קווצה במידה רבה ע"י קיצוץ המסים בארה"ב.

עפ"י הערכות המומחים הסבירות כי ארה"ב וסין יצליחו לפתור את המחלוקות ביניהן אינה גבוהה. בעת האחרונה, סין מגלה עמדה נוקשה ביחס לתביעותיה של ארה"ב לחדול ממדיניותה המפלה והנוגדת את עקרונות הסחר החופשי וההוגן.

מגמות בכלכלה האירופית עלולות להטיל צל על הכלכלה הגלובלית. לצד השלכות ה'ברקזיט', משבר החוב של איטליה שצפוי להתפרץ בשלהי השנה על רקע הכנת התקציב הלאומי, עלול לפגוע באירופה כולה. בניגוד למשבר הקודם לו היו שותפות כלכלות בינוניות וקטנות, איטליה היא מהכלכלות הגדולות ובעלת החוב הגדול ביותר מבין חברות האיחוד האירופי.

**בטווח הארוך יותר – ועל רקע
החרפת העימות בין ארה"ב
לסין – המגמה המסתמנת
היא של ניתוק (decoupling)
התלות ההדדית הכלכלית בין
שתי המעצמות והתהוות שני
קטבים כלכליים.**

בטווח הארוך יותר – ועל רקע החרפת העימות בין ארה"ב לסין – המגמה המסתמנת היא של ניתוק (decoupling) התלות ההדדית הכלכלית בין שתי המעצמות והתהוות שני קטבים כלכליים. לניתוק יהיו השלכות כלכליות קשות. למרות שעל פי ההערכות כלכלת סין תמשיך לצמוח ותעקוף את ארה"ב בנקודת זמן כלשהי בעשור וחצי הקרובים, הניתוק צפוי לפגוע יותר בסין מאשר בארה"ב. מעבר לכך, סין תיאלץ להתמודד עם השלכותיה של מדיניות "הילד האחד" שאמנם כבר נזנחה, אך יצרה פצצת-זמן דמוגרפית.

הסדר העולמי

מוקדם להספיד את הסדר העולמי הליברלי שנוסד והובל בידי ארה"ב לאחר מלחמת העולם השנייה, למרות שנשיא ארה"ב עצמו אינו מחויב לסדר זה. בתום המלחמה הקרה, ההערכה הייתה שהדמוקרטיות הליברליות איתנות והתפשטות ערכי הדמוקרטיה, שלטון החוק וזכויות האדם היא בלתי-נמנעת. הערכה זו התבדתה והדמוקרטיות נאלצות להיאבק על שימור הערכים של חברותיהן. אולם, ערכים אלה עודם רלוונטיים וחיוניים והמדינות הדמוקרטיות המצויות תחת מתקפה – מבית ומחוץ – משתפות פעולה לקדם אינטרסים משותפים ובראשם מניעת תפוצת נשק בלתי קונבנציונלי וסחר חופשי והוגן.

יחסי ישראל-סין

בשנים האחרונות התהדקו יחסי ישראל עם סין – גם ברמת הדיאלוג בדרג מנהיגים וגם מבחינת רמת שיתוף הפעולה הכלכלי והמסחרי. אולם שיתוף פעולה זה מעורר חשש, ביקורת וסימני שאלה בממשל האמריקאי במיוחד בכל הנוגע למעורבות סינית בפרויקטים תשתיתיים ורכישה אפשרית של טכנולוגיות ישראליות רגישות ע"י תאגידים סיניים. הדיאלוג עם הממשל האמריקאי חשף כי חסר מידע באשר להשקעות הסיניות באמצעות קרנות הון סיכון בחברות טכנולוגיה והזנק ישראליות. הממשל האמריקאי גם הביע דאגה מפורשת באשר למעורבות של תאגידים סיניים בתשתית הדור החמישי של הרשת הסלולרית בשל הסיכון הביטחוני הכרוך בכך.

אין חולק על חשיבות קשרי המסחר וההשקעות בין ישראל לבין סין. אולם, מגמת הרעת היחסים בין ארה"ב לסין, מחייבת את ישראל לשמר ולפתח את היחסים עם סין מבלי לפגוע באינטרסים הביטחוניים שלה ושל ארה"ב. מרחב התמרון של ישראל מול סין יצטמצם. על ישראל יהיה לחתור להסכמה על מתווה למערכת היחסים, שיעלה בקנה אחד עם האינטרסים של ארה"ב, סין וישראל.

מגמת הרעת היחסים בין ארה"ב לסין, מחייבת את ישראל לשמר ולפתח את היחסים עם סין מבלי לפגוע באינטרסים הביטחוניים שלה ושל ארה"ב.

יחסי ישראל-אירופה

מערכת היחסים בין אירופה לישראל משלבת אינטרסים וערכים משותפים המתקיימים בצל הזיכרון ההיסטורי.

אירופה היא יעד ייצוא עיקרי של ישראל ושותפה מרכזית בתחומי המחקר והפיתוח הטכנולוגי.

העמדה הרשמית של האיחוד האירופי נותרה ביקורתית ביחס לישראל. הזיקה שראשי האיחוד האירופי יוצרים בין העמקת קשרי ישראל עם האיחוד לבין התקדמות בתהליך המדיני עם הפלסטינים אינה מקובלת על ישראל. יחד עם זאת, ולמרות המשבר הפוקד את אירופה, היא עדיין מהווה שחקן משמעותי עבור ישראל. הבחירות לפרלמנט האירופי בחודש מאי שיקפו הגברה בתמיכה הפנים-אירופית באיחוד. מעבר לכך, אירופה היא יעד ייצוא עיקרי של ישראל ושותפה מרכזית בתחומי המחקר והפיתוח הטכנולוגי. העמקת שיתוף הפעולה בין חברות האיחוד האירופי בתחום הביטחוני מייצר הזדמנות עבור ישראל.

לצד מערכת היחסים המיוחדת של ישראל עם מדינות מפתח באיחוד האירופי ובראשן גרמניה, ישראל העמיקה את יחסיה עם מספר מדינות אירופיות נוספות. ישראל ויוון, במשותף עם קפריסין, פיתחו מערכת יחסים מיוחדת שעמדה במבחן חילופי השלטון ביוון. מערכות יחסים אלה תורמות לא רק לכלכלה הישראלית, אלא גם לביטחונה.

מרוץ הסייבר

כיום, התשתית הקריטית בעולם המערבי היא ארון הציבור וקל מאוד לפגוע בו באמצעות הסייבר.

האיומים המרכזיים בתחום הסייבר הולכים ומתפתחים. פשעי הסייבר גובים מחיר כלכלי מאמיר והוא נאמד כיום בשני טריליון דולר. יעדי הפגיעה של הסייבר הולכים ומתרחבים. לפני כעשור התשתיות הקריטיות שהיו חשופות לפגיעה היו תשתיות פיזיות בתחומי האנרגיה, התחבורה והבריאות. העולם המערבי התלוי כמעט לגמרי בתשתיות דיגיטליות פגיע מאוד לאיומי הסייבר.

כיום, התשתית הקריטית בעולם המערבי היא ארון הציבור, קל מאוד לפגוע בו באמצעות הסייבר. למשל, פגיעה בתשתיות הקשורות למערכת הפוליטית (מערכות לניהול בחירות), הפיננסית ומערכות משילות ובריאות. כמו כן, החדרה של fake news למערכות תקשורת בניסיון להשפיע על סדר היום והתודעה הציבורית. היריבים והאויבים של העולם המערבי פחות תלויים בתשתיות דיגיטליות ופחות נדרשים לארון הציבור. כך נוצרת א-סימטריה בין העולם המערבי

ניתן לזהות מגמה של הרחבת איומי הסייבר לתחום הבינה המלאכותית – וקונקרטיית לוחמה אלקטרונית של בינה מלאכותית נגד בינה מלאכותית באמצעות תקיפה של אלגוריתמים.

ליריביו. עוצמת נשק הסייבר והקלות בה ניתן להשיגו, מאפשר יכולות משמעותיות מאוד לשחקנים קטנים ולא-מדינתיים.

**אף מדינה אינה יכולה ליישם
הגנת סייבר עצמאית באופן
אופטימלי ולכן חשוב לקיים
שיתוף פעולה אופרטיבי עם
מדינות, ארגונים בינלאומיים
ותאגידים רב-לאומיים.**

תחום חדש באיומי הסייבר מאיים על החידושים הטכנולוגיים האחרונים. ניתן לזהות מגמה של הרחבת איומי הסייבר לתחום הבינה המלאכותית – וקונקרטיית לוחמה אלקטרונית של בינה מלאכותית נגד בינה מלאכותית באמצעות תקיפה של אלגוריתמים.

ההתמודדות העיקרית של ישראל באמצעות מערך הסייבר הלאומי אל מול איומי הסייבר מתנהל במקביל בשתי זירות. הראשונה, היא פיתוח יכולות של זיהוי ואיתור

תקיפות ומתן מענה "חיסוני" מהיר למטרות התקיפה. השנייה היא שיתוף מידע בין כל גורמי הממשל והסקטור הפרטי ובין ישראל למספר רב של מדינות, לרבות מדינות שאינן מקיימות קשרים דיפלומטיים עמה.

אף מדינה אינה יכולה ליישם הגנת סייבר עצמאית באופן אופטימלי ולכן חשוב לקיים שיתוף פעולה אופרטיבי עם מדינות, ארגונים בינלאומיים ותאגידים רב-לאומיים. בנוסף, ישראל מקדמת יוזמות בינלאומיות בתחום הגנת הסייבר על תעופה אזרחית, מכשירים רפואיים ותאגידי ביטוח.

אנטישמיות

**"האנטישמיות החדשה"
מתפשטת באופן ויראלי.
בבסיסה שנאה לישראל
ואנטי-ציונות.**

גילויי אנטישמיות, כולל אלימים, נמצאים במגמת עלייה ברחבי העולם. מקורותיה אינם אחידים – מקבוצות ימין ושמאל קיצוני ועד לאסלאם הרדיקלי, שהמשותף להם הוא שנאת יהודים. במסגרת זו מתפשטת באופן ויראלי "האנטישמיות החדשה", שבבסיסה שנאה לישראל ואנטי-ציונות. מדובר באנטישמיות ישנה באריזה חדשה –

שנאת המדינה היהודית בין האומות. לצד התפשטות תופעת האנטישמיות, קיימת הבנה מצד מנהיגים בארה"ב וברחבי אירופה באשר למשמעות האיום – לא רק על יהודים או על מדינת ישראל – אלא על אופי וערכי החברות שהם עומדים בראשן.

תפניות

בפאנל שעסק ב-GAME CHANGERS עלו התפניות הבאות, ששורשיהן נטועים במציאות של היום במזרח התיכון, אך התממשותן עדיין תיחשב הפתעה.

- **נפילת יורש העצר הסעודי, מחמד בן סלמאן (MBS).** כרגע, שלטונו נראה יציב וזוכה לתמיכה רחבה בקרב הצעירים ששני שלישי מהם הם מתחת לגיל 30. אבל, השליטה של MBS בתוך המשפחה הסעודית מבוססת על פחד ולא על בנייה הדרגתית של קונצנזוס כבעבר. יש כנראה מוקדים של טינה נגד שלטונו והרפורמות שמוביל. האתגר הפנימי עלול לגבור עם מותו של המלך סלמן. MBS לא יצליח לייצר 6 מיליון מקומות עבודה בעולם גלובאלי תחרותי.
- **חוסר יציבות עמוק בירדן.** ירדן מאוד פגיעה וחוסר יציבות בממלכה עלול להתפתח לתפנית. ישנן טענות כי סעודיה תומכת שם בכוחות רדיקליים. הסעודים מבינים את חשיבותה העצומה של ירדן, אבל למרות זאת הסיוע שמגישים לממלכה עומד ביחס הפוך לחשיבות שמקנים לה, בין היתר על רקע משקעים של מורשת והיסטוריה.
- **התקרבות בין סעודיה לאיראן,** על רקע השחיקה באמון הסעודי בארה"ב. גם אם התקרבות כזו תתרחש, סביר שלא תאריך ימים, כיוון שסעודיה לא תסכים לשליטה פרסית שיעית באזור.
- **חזרת הטלטלה האזורית, בהובלת הצעירים.** המשטרים לא מצליחים לתת מענה לצרכים של הצעירים (70% מהאוכלוסיה באזור מתחת לגיל 30) והמציאות הפנימית במדינות ערב היא "סיד לחץ". באיראן הצעירים אינם רוצים להיות תחת שלטון אנשי הדת. המסגדים מתרוקנים, פחות אנשים צמים. במצרים לסיסי אין את הכלים לטפל באתגרים הכלכליים, המחריפים על רקע קצב הילודה הגבוה.
- **קדנציה שניה או לא של טראמפ,** תהווה תפנית, בהיותו המעצב המרכזי של ההתפתחויות ברמה הגלובלית, ובכלל זה במזרח התיכון.
- **נסיגה רוסית מהאזור.**
- **פיתוח אזורי כלכלי מסיבי בהובלת סין.**

”ישראל שבלב”: סיפורי הצלחה של סטודנטים מאפריקה

בישראל חיים כיום כ-40 אלף מבקשי מקלט מאפריקה, אשר מרביתם הגיעו מאריתריאה ומסודאן. מדינות אלו הן מדינות דיקטטוריות המדכאות את אזרחיהן. ”ישראל שבלב” הוא ארגון הפועל לחיזוק מעמדה של ישראל בעולם גם באמצעות פעילות הומניטרית לקידום מעמדם והשכלתם של מבקשי מקלט אפריקאים בישראל. הארגון מעניק מלגות ללימודים אקדמיים ובמסגרת זו היה הבינתחומי הרצליה הראשון לקלוט סטודנטים מבקשי מקלט מאפריקה. הארגון מאמין כי התמיכה במבקשי המקלט האפריקאים תהפוך אותם, בין היתר, לשגרירים טובים של ישראל בעולם אל מול ארגונים אנטי-ישראליים כדוגמת ה-BDS. בנוסף, בבוא היום כאשר יתאפשר להם לחזור לארצות המוצא, יוכלו לקדם את הדמוקרטיה בארצם.

בכנס הרצליה ה-19 התקיים, בשיתוף הארגון ”ישראל שבלב”, מושב הומניטרי מיוחד שעסק במעמד מבקשי המקלט האפריקאים בישראל. במושב השתתפו 4 מבקשי מקלט אפריקאים אשר זכו להשכלה אקדמית בעזרת הארגון: **Alhaji Fofana**, בן 39 מחוף השנהב, נשוי ואב לשני ילדים, בעל תואר ראשון בתקשורת במרכז הבינתחומי וכיום לומד לתואר שני. הגיע לישראל בשנת 2006, בעיצומה של מלחמת האזרחים בארצו. **Melat Mikael**, בת 21, אמה אתיופית ואביה אריתראי, סטודנטית לתואר ראשון במרכז הבינתחומי. בילדותה עברה עם משפחתה לסודאן, אך כשהתחילו המהומות שם ב-2008, עשתה משפחתה את דרכה לישראל בהיותה בת 10. בדרך לישראל נפטר אביה. כיום חיה אמה עם שלושת אחיה הקטנים באתיופיה. מלט, שגדלה בארץ, רואה עצמה ישראלית לכל דבר וחשה אכזבה ותסכול מהעובדה שצה”ל לא הסכים לגייס אותה משום שאינה ישראלית. **Mutasim Ali**, בן 32 מדארפור-סודאן, הגיע לישראל לפני כ-10 שנים ובעל מעמד תושב בישראל, בעל תואר ראשון במשפטים מטעם המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ולאחרונה התקבל ללימודי תואר שני במשפטים באוניברסיטת ג’ורג’ וושינגטון בארצות הברית. לפני שקיבל מעמד תושב, שהה כשנתיים במתקני השהייה ל”מסתננים” סהרונים וחולות. **Monim Haroon**, בן 30 מדארפור-סודאן, סטודנט לתואר ראשון במדע המדינה ומנהל עסקים באוניברסיטה העברית בירושלים, הגיע לישראל לפני כ-7 שנים, לאחר שלמד באוניברסיטה בסודאן, שם נרדף על רקע פוליטי. שהה כשנתיים וחצי במתקני השהייה חולות וסהרונים. משפחתו נמצאת עד היום בסודאן.

מושב מיוחד זה עסק בסיפורי ההצלחה האישיים של מבקשי המקלט, כשעצם קבלתם למוסדות האקדמיים בישראל מהווה הצלחה אישית. טרם הגעתם לישראל, חייהם וביטחונם האישי היו בסכנה קיומית מתמדת. הם ציינו כי במדינת ישראל זכו לביטחון אישי וחופש ביטוי, דבר שלא התאפשר במדינות אחרות אליהן ברחו מבקשי מקלט מאפריקה. זאת, מעצם היות ישראל הדמוקרטיה היחידה באזור. משתתפי המושב ציינו כי מבקשי המקלט שהגיעו ארצה מנסים להשתלב בחברה הישראלית ולומדים את השפה העברית. ילדיהם חוגגים את חגי ישראל, לומדים בבתי ספר ישראלים ומשתתפים במסגרות המשלבות ישראלים ומבקשי מקלט גם יחד.

יחד עם זאת, מבקשי המקלט מתארים מציאות חיים קשה בישראל. לאחר בניית הגדר בין ישראל למצרים, נעצרה לגמרי זרימת מבקשי המקלט מאפריקה ומספרם נאמד בכ-40 אלף. מבקשי מקלט רבים נאסרו לתקופות זמן ממושכות במתקני הכליאה חולות וסהרונים, שם, למרות רצונם, נמנעה מהם האפשרות ללמוד עברית, וכן נשללה מהם הזכות לחירות שהיא אחת מאבני היסוד בדמוקרטיה. כמו כן, ציינו כי עליהם לחדש את אשרות השהייה אחת לחודשיים כאשר אשרות אלה אינן מאפשרות להם לעבוד, דבר שיוצר עבורם מצב עגום, בו הם חיים באי ודאות ועלולים להיות מגורשים כל חודשיים. הדוברים במושב ציינו בנוסף, כי אינם בעלי זכויות לביטוח רפואי ואינם יכולים לקבל עזרה רפואית למעט עזרה ראשונה. בשנת 2017, הוחל חוק הפיקדון על מבקשי מקלט מאפריקה, לפיו כל מבקש מקלט נדרש להפריש 20% ממשכורתו החודשית לקרן אשר תוחזר לו עם עזיבתו את ישראל. מצב זה מקשה עליהם להתפרנס בכבוד והם מביעים חשש כבד כי לא ייראו את כספי הפיקדון. בקרב מבקשי המקלט נוצרה התחושה כי אופן הטיפול בהם ע"י מדינת ישראל מונע משיקולים פוליטיים ולא ענייניים.

לא ניתן להפריד בין מושב זה לבין הנושא של חוסנה של החברה הישראלית אשר נדון בכנס. לרוב, מדינת ישראל אינה מכירה במעמד מבקשי המקלט מאפריקה כפליטים ומתייחסת אליהם כאל מסתננים, שכן, על-פי גישה זו, הם אינם עונים לדרישות החוק הבינלאומי לקבלת מעמד פליט. מדינת ישראל מציגה את פעולותיה נגד מבקשי המקלט כהגנה על המפעל הציוני בארץ ישראל ועל הצביון היהודי במדינה. החשש הוא כי גל מבקשי מקלט ישטוף את מדינת ישראל וישנה את מצבה הדמוגרפי. בנוסף, אזרחי ישראל תושבי דרום תל אביב מרגישים מאוימים לנוכח השתלטות מבקשי המקלט על שכונות דרום העיר, ובעיקר על המרחב הציבורי. בקרב התושבים הוותיקים בשכונות אלה נוצרה תחושה כי הן הפכו שטח הפקר שאינו מטופל כראוי ע"י הרשויות. לצד זאת, מבקשי המקלט מרגישים כי הם דווקא תורמים למדינת ישראל וממלאים משרות רבות שישראלים אינם מעוניינים לעסוק בהם.

יו"ר ומנחה המושב **מר ג'ואי לאו**, מייסד "ישראל שבלב", ציין כי מטרת הארגון אינה לפתוח את שערי ישראל למבקשי מקלט נוספים, אלא לטפל כראוי באלה הנמצאים כאן. "אנחנו בנים לעם נרדף, הורי היו פליטים והם לימדו אותי מהם ערכים יהודיים ומה המשמעות של להיות יהודי", ציין מר לאו. "בקרב מבקשי המקלט ישנה הכרת תודה למדינה, אך לצד זאת תחושה של חוסר שביעות רצון. באמצעות טיפול נכון במבקשי המקלט הנמצאים כיום בישראל תוכל ישראל לסייע בפיתוח אפריקה בעתיד", ציין מר לאו. מדובר באנשים עם פוטנציאל שבבוא היום כשיתפזר המצב במדינתם, הם יוכלו לחזור לשם ולהטמיע את העקרונות והיסודות לדמוקרטיה שקיבלו במדינת ישראל.

האתגר שמציבה סין

מתוך דברי ג'והן רוד, תת מזכיר ההגנה האמריקאי

סין היא האיום החמור ביותר וארוך הטווח לביטחונה הלאומי של ארה"ב בעידן הנוכחי. מאז נפילת חומת ברלין ולמשך כשלושה עשורים לא היה מאבק בין המעצמות החזקות ביותר בעולם מבחינה צבאית. לאחרונה, חזרו למוקד התמונה התחרות הבין מעצמתית (Great Power Competition), ואפשרות מלחמה בין הכוחות הגדולים.

שאיפותיה של סין חורגות כיום מאסיה, יש לה אמביציה להיות מעצמה עולמית והיא מבקשת להחליף את ארה"ב ככוח הגלובאלי המוביל.

מאז 9/11 ארה"ב הייתה ממוקדת באיום הטרור. עדיין מדובר באיום מרכזי. אבל, מבין כלל האיומים שעלולים להשפיע על דרך החיים והערכים של ארה"ב ובנות בריתה ועל נורמות בינ"ל, סין היא האיום הגדול ביותר. סין מאתגרת נורמות בינ"ל ומאיימת על הערכים של חופש, זרימה חופשית של אנשים וסחורות, כבוד לזכויות אדם ולריבונות.

ברמה הצבאית, מעבר לגידול העצום ביכולותיה הצבאיות, סין מערערת את חופש השייט והתעופה, ומתעצמת בים סין הדרומית בניגוד להבטחות הנשיא שי. סין רוצה שהדרך תהיה שלה ולשלוט בחגורה. ארה"ב רוצה הרבה דרכים והרבה חגורות.

סין מגלה התעניינות בטכנולוגיה הישראלית ובעסקאות מסחריות עם ישראל. ארה"ב בעד הרחבת הסחר והקשרים הכלכליים עם סין. הבעיה שבסין מזוהה קשר עמוק ביותר בין ארגוני המודיעין והביטחון לבין הסקטור הפרטי.

גם ישראל וגם ארה"ב היו איטיות בזיהוי האתגר שמציבה סין בתחומים האלה. הבכירים בישראל רגילים לדאגות שלנו מול סין, מזדהים איתן ויש שת"פ טוב בתחום הזה. אבל מדובר באתגר מתמשך, ויהיו יותר ויותר תחומים שנדרש לעבוד ביחד כדי לטפל בהם.

מגילת העצמאות כבסיס הערכי והמוסרי של מדינת ישראל

דברי פרופ' אוריאל רייכמן, נשיא ומייסד המרכז הבינתחומי הרצליה

חוסנה של מדינת ישראל מחייב מסגרת של הסכמות ערכיות בסיסיות כתנאי לשימור יחד לאומי, העומד גם לנוכח חילוקי דעות. באתי לטעון היום, שהיה לנו בסיס כזה ושמו הכרזת העצמאות. מסמך מכונן וחיוני זה נוטרל על ידי חוק הלאום בגין כניעה לחרדים. כניעה זו פתחה את השער והיא משתלבת עם מגמה מסוכנת של שינויים חוקיים וחוקתיים העלולים לפגוע בדמוקרטיה הישראלית ולזעזע את בסיס ההסכמה הלאומית. חשוב שנעסוק בנושא ברצינות, מבלי להיגרר לרטוריקה של בחירות.

בעקבות החלטת האו"ם המכירה במדינה יהודית, מכריזים ערביי ישראל על הג'יהאד הקדוש לחיסול הישות הציונית. בתוך הקרבות ובידיעה שלמחרת היום יצטרפו צבאות ערב למלחמה נגדנו, נכנסת, ביום ה' באייר תש"ח, הכרזת העצמאות של מדינת ישראל לתוקפה. הכרזת העצמאות היא ה-"אני מאמין" הלאומי, המלווה את הלוחמים במלחמה הקשה והאכזרית בתולדות המדינה. אילו הובסנו היה זה עלול להיות קיצו של העם היהודי. לאחר השואה היה זה, אכן, הקרב האחרון.

הכרזת העצמאות לא מבטאת רק מלחמת שחרור. הכרזת העצמאות היא המסמך השני בחשיבותו בתולדות העם היהודי לאחר עשרת הדיברות. קִסְטָת העבדים היהודים אודגנה במצרים על ידי משה, שהוביל אותם למרד כנגד גורלם ולמסע לארץ אבותיהם. המהפכה הציונית, בהנהגתו של הרצל, עשתה את הבלתי-יאמן וחסר-התקדים בתולדות העמים, כאשר היא הובילה עם מפוצל ונרדף, שזרם דם ליווה את תולדותיו ב-2000 שנות גלות, בחזרה למכורה ההיסטורית. מבין יוצאי מצרים היו שהתמרדו ורצו לחזור למציאות העבדות שהכירו, ואילו התנועה הציונית נתקלה בהתנגדות של תנועות חרדיות שחיכו לחסדי שמיים כדי לזכות בגאולה.

הכרזת העצמאות מבטאת את ערכי הציונות. התנועה נולדה מתוך תנועת ההשכלה - היציאה מהגיטאות אפשרה פריצה מהירה לצמרת החברה המערבית ויחד עמה חשיפה לנאורות וקידמה. רבים התמרדו נגד טוטאליות ההלכה ומנהיגות רבניה, אבל הם המשיכו לראות עצמם בני העם היהודי, נאמנים לעבר היסטורי, תרבות וערכים. לדידם, עיקר היהדות הייתה הזהות הלאומית, הנאמנות לארץ ישראל, לשפה העברית, שימור הייחוד האתני, ערכים אנושיים ומסורות הקשורות לארץ. התפישה של היהודים כעם עמדה בבסיס האקטיביזם הלאומי שהניב תנועה מעשית ודיפלומטית שהביאה לישוב הארץ, בניית כוח מגן ולהכרה בינלאומית במדינה היהודית. בעקבות ההגות הציונית, מבטאת הכרזת העצמאות את הגשמת תקוות הדורות "להיות עם חופשי בארצנו" ומבטיחה חיים של חירות ושוויון לכל, רואה מחויבות לחתירה לחברת מופת מוסרית ומכאן גם עקרונות היסוד המופיעים בהצהרה:

"מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקבוצות גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות..."

ההכרזה על כינון המדינה היהודית כוללת את יסודותיה הערכיים של המדינה. על ההכרזה חתמו כל נציגי המפלגות בישראל. ערכי ההכרזה נתפשו כבעלי תוקף מכונן, כהכרזה על עצם הקמת מדינת ישראל.

לחוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי הוגשו מספר הצעות חוק. המאפיין של כולם הייתה הקביעה כי מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי ושל בלבד, צוינו ביטויי הריבונות היהודית והייתה בכל ההצעות הפניה לעקרונות הכרזת העצמאות. ניתן היה לפיכך לראות בהצעות חוק הלאום חיזוק ואישור הכרזת העצמאות.

ברגע האחרון, לקראת ההצבעה בכנסת, נעלמה מנוסח חוק יסוד הלאום כל התייחסות להכרזת העצמאות. חוק הלאום כחוק יסוד קיבל מעמד חוקתי ואילו הכרזת העצמאות נותרה ללא מעמד משפטי מחייב. הכרזת העצמאות, שהיוותה מעין אמנה חברתית, בסיס ההסכמה הלאומית ומורה דרך ערכי – נושלה בדיעבד מתפקידה המנחה והחי, והפכה למוצג משפטי מוזיאוני.

הקושי בכך שחוק היסוד, המגדיר את מהות מדינת הלאום של העם היהודי, מאמץ בעיקר את החיצוניות הסמלית של המדינה, אך מתעלם, בניגוד להצעות חוק הלאום עצמם, ממהותה הערכית והמוסרית של המדינה. בכך נמנע פיקוח חוקתי-שיפוטי על הפרה של עקרונות הכרזת העצמאות ונותר רק המסר הלאומי במערומו. מה קרה, אפוא, בזמן הלא ארוך שבין הצעת חוק הלאום לנוסח החוק? על העובדות אין ויכוח. כדי להעביר את חוק היסוד ברוב של 61 ח"כים, פנו מטעם הליכוד למפלגות החרדיות. הסכמתם הותנתה במחיקת התייחסות להכרזת העצמאות. את מי שירתה מחיקת ההפניה להכרזת העצמאות?

ראשית, למחנה החרדי. החרדים מסתייגים מההכרזה בעיקר משום שאינה קובעת שמשטר מדינת-ישראל יהיה מבוסס על חוקי התורה, הכתובה והמסורה והחלת מצוותיה ומשפטיה בכל שטחי החיים; והיא נמנעת מלהזכיר את שם השם.

מחיקת אזכור הכרזת העצמאות וערכיה מהווה ניצחון אדיר של תפישת העולם החרדית. אמנם אין חוק הלאום מחזיר את הדומיננטיות לעולם החרדי, אבל הוא מוחק מהגדרת המדינה את צביונה החופשי, הליברלי, השוויוני. באה כאן לכלל ביטוי ההסתייגות החרדית ההיסטורית מהמדינה ומהתנועה הציונית.

קבוצה שניה, שבוודאי נהנית מהמחיקה, היא קבוצת הדתיים המשיחיים. קבוצה זו, באמצעות קבוצת הרבנים על קו התפר, מנסה לקעקע את הסיפור הציוני על ידי הצעת נרטיב אחר: שיבת ציון היא תופעה דתית. בניגוד לחרדים, הרואים בציונות תופעה חילונית פסולה, הרי המשיחיים רואים כאן את פעולת ההשגחה העליונה. בין אם נראה את הציונים הכופרים כחמורו של משיח ובין אם לאו – האמונה בדת ולאום האוחזים זה בזה ניצחה. בנוסח הסופי של חוק הלאום הוספה הקביעה, שהעם היהודי זכאי להגדיר את עצמו מבחינה דתית. הגדרה זו, לפי החוק, כנראה תהיה מחייבת מבחינה לאומית. לאחר העברת חוק הלאום המעוקר, ראה ח"כ סמוטריץ' את עצמו, בצדק, כרשאי לתבוע כינונה של מדינת הלכה. פירוש ענייני של חוק הלאום אינו שולל מהלך זה.

ראוי לשאול כיצד הסכים ראש הממשלה להעברת חוק הלאום ללא אזכור עקרונות הכרזת העצמאות. ראש הממשלה ראה, כנראה, חשיבות בהעברת חוק הלאום בקולות הקואליציה בלבד. בדרך זו ניתן היה להופיע בבחירות כאשר הליכוד מייצג את המחנה הלאומי, בעוד שהשמאל הוא אנטי-לאומי. המהלך הזה צלח תקשורתית. האבסורד הוא, שהסכמה עם המחנה המתנגד לציונות, שהביאה לנטרול הכרזת העצמאות

המבטאת את ציונות המקור, הוצגה כמהלך לאומי, ואילו התומכים בהכרזת העצמאות נתפשו כמתנגדים. אין ספק שנתניהו הבין את משמעות המהלך. מנהיגות אחראית הייתה מנסה לגבש הסכמה רחבה מעבר לאינטרס הפוליטי הצר כאשר עוסקים בהגדרת מדינת הלאום. אכן, מניפולציה פוליטית צבועה.

שאלה דומה יש להפנות לשרת המשפטים לשעבר, איילת שקד. ביום 29.8.17, בכנס פתיחת שנת המשפט של לשכת עורכי הדין, קבעה השרה שקד: "שאיפתי היא לראות את ישראל כמדינת לאום חזקה... ולצד זה, מעניקה בפועל את כל אותן זכויות הפרט להן התחייבה במגילת העצמאות, המסמך המכונן הכי גדול של האומה שלנו – לכלל אזרחיה: יהודים, דרוזים, מוסלמים, נוצרים. ובעניין חובתנו זו, כמובן שאין, ולא יכולה להיות, מחלוקת פוליטית".

הצעת חוק הלאום שאיילת שקד הגישה, יחד עם חה"כ יריב לוין ורוברט אילטוב, אכן כללה התייחסות לעקרונות הכרזת העצמאות. כיצד כל זאת נעלם? כיצד באה תמיכתה של איילת שקד במחיקת המסמך, שהיא מכנה אותו, "המסמך המכונן הכי גדול של האומה שלנו"?

צריך לומר את האמת, רוח רעה נושבת לאחרונה מבית, רוח המשנה את ערכיה של מדינת ישראל. חוק הלאום נפרד בצורה בוטה מ-"האני המאמין" הלאומי, מהבסיס הערכי שעליו נבנה המפעל הציוני המפואר שלנו. אנחנו פונים לדרך זרה. דמוקרטיה מתות לאט, התהליך הזה נישא, בדרך כלל, על גלי הלהט של לאומנות, קיצוניות דתית והסתה תקשורתית. טורקיה, פולין והונגריה מקדימות אותנו – אנחנו עוד לא שם, אבל אנחנו כבר צועדים בנתיב שלהם.

הסטייה המשמעותית בשלוש הארצות הללו, תחילתה בתפיסה שרצון הרוב, כפי שבא לכלל ביטוי בפרלמנט או בכנסת, הוא מהותה האמיתית של הדמוקרטיה. רצון זה מחייב את כל רשויות השלטון והתנהלות העם. הצעד הבא הוא לצאת כנגד כל מי שמעז לעמוד כנגד, מה שמכונה, רצון העם ומפריע לשלטון הנבחר למשול (פגיעה במשילות). מכאן, הפגיעה החוקתית בטורקיה, פולין והונגריה בבתי המשפט החוקתיים עד להשתלטות עליהם, טיהור מנהיגות שומרי הסף, כלומר מינוי נאמני שלטון ממושמעים בראשות המשטרה, הפרקליטות, השב"כ והמוסד, וכמובן החלפת ראשי המערכת הצבאית. התקשורת הציבורית הופכת במדינות הללו, למכשיר תעמולה ממשלתי ומערכות רגולציה מטעם מוקמות לשמור על, מה שמכונה, חופש הביטוי הלאומי. בפולין, ארגונים ללא מטרות רווח ומכוני מחקר הוכפפו להגמוניה הפוליטית, וקיימת שליטה ממשלתית על כספים שמגיעים לאותם ארגונים. בהונגריה קובעת החוקה החדשה כי, על כל גופי המדינה מוטלת החובה להגן על הזהות העצמית והתרבות הנוצרית של הונגריה. בפולין ובהונגריה שונו חוקי הבחירות כדי לבסס את ניצחון, מה שמכונה, הדמוקרטיה הלאומיות-דתיות. חשוב לציין, שכל השינויים שהתחוללו במדינות הללו באו צעד אחר צעד מכוח חקיקה לגיטימית לכאורה, של הרשות המחוקקת.

ההתפתחות הזו נשמעת מוכרת, הרוח נושבת לכיוון הזה. יש לומר את האמת: ללא גורמי איזון ובקרה, נחיה, אנחנו וילדנו, בעולם אחר, עולם חסר חירות וכפיה. מדינת ישראל לא תהיה חברת מופת ולא תבטא את החלום שהיינו מוכנים לחרף את נפשנו להגשמתו. גם בארץ מטיפים לציבור שחוקי הכנסת הם רצון העם. בשיטה הקואליציונית שלנו הכנסת לא קובעת, אלא מקיימת את רצון הממשלה, ואילו הממשלה נשלטת, לעתים קרובות, על ידי מיעוט שרים. אצלנו, אפילו הרוב זקוק להגנה.

כדאי שנבדוק את הרטוריקה השלטונית הישראלית והמציאות החוקית המשתנה, ונאמר מילים אחדות על הקשר הלאומני-דתי ותוצאותיו. תוקפים אצלנו את בג"צ שהוא לא לאומי מספיק, תובעים שלא תהיה לו סמכות לפסול חוקי כנסת לא חוקתיים ובכלל לתת כוח בידי השלטון שלא לכבד החלטות בית משפט קיצוניות, לדברי שר המשפטים החדש, אם הן לא נראות להם. המהדרין תובעים שתהיה פסקת התנגדות, שכל החלטה שיפוטית ניתן יהיה לפסול ברוב של 61 ח"כים. מתנהלת מערכת של דה-לגיטימציה של שומרי הסף; המשטרה, הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה. בדרך הצעות חוק לשנות את שיטת בחירת השופטים והיועצים המשפטיים, לצמצם את זכות העמידה בבג"צ ולקבוע תחומי אי-שיפוט. עברנו כבר חקיקה להגבלת ארגוני זכויות-אדם, השלטון ניסה להשתלט על התקשורת הציבורית ולהשפיע ישירות על כלי תקשורת אחרים, וחוונו מציאות של קומיסרית תרבותית.

מניין בא עלינו כל "הטוב" הזה? חלקו נובע מפגיעה בעקרון שחקיקה אינה מיועדת לקידום עניין אישי, מכוח הקמפיין "הוא זכאי" של ראש הממשלה. אבל במישור העמוק יותר, הקנאה החרדית בבית המשפט החילוני יצאה אל פני השטח. אפילו דמות תורנית גדולה, כעובדיה יוסף, שנחשב מתון, יצא בעבר בצורה בוטה כנגד בית המשפט העליון. לדבריו בית המשפט הוא גוף שאינו נבחר, עם הארץ בתורת ישראל ומביא עלינו את כל האסונות בעולם. ניכרת תנועה מהמתחם הנוח של האוטונומיה, שהקהילה החרדית האשכנזית בנתה לעצמה, אל התביעה לכוח שיפוטי אורחי, והמחלקה הדתית-המשיחית מחממת את מנועי טרקטורי ה-D-9. לפי העולם החרדי, דמוקרטיה היא רק שלטון הרוב בכנסת. הם יקבלו את החלטות הרוב כדי שחילוקי דעות יוכרעו למען שלום הציבור ומניעת עימותים. הם לא מקבלים פיקוח חוקתי שיפוטי, והם דוחים את ערך השוויון. מבחינת השקפתם במישור החוקתי, יש רק חוקה אחת לישראל והיא חוקת התורה. ההשקפה הזו מאמצת היום על ידי בוני קואליציות וסוחרים פוליטיים אחרים.

כאשר נדחה ערעורו של השר דרעי והוא נשלח לכלא, ניסתה קבוצה קטנה של אנשי ש"ס לפרוץ לבית המשפט העליון. זמן לא רב לאחר מכן התקיימה עצרת ענק של עשרות אלפי חרדים אל מול בית המשפט העליון. חששתי כי תהיה פריצה נוספת. גייסנו 7,000 אנשים לעצרת בגן סאקר הסמוך. אמרתי לאנשים: אם תבוא התפרצות לבית המשפט העליון, נגן עליו בגופנו. החרדים הסתפקו בהפגנת כוח והתרסה על ידי תפילה המונית. אנחנו קיפלנו את הדגלים. לא נהסס להניף אותם מחדש ונגן על בית המשפט, נגן על הדמוקרטיה הישראלית.

כל חיי ראיתי בהכרזת העצמאות ביטוי של האמנה החברתית הישראלית והגדרת הרוח המשותף של כולנו. כשהקמתי את המרכז הבינתחומי ראיתי בו אוניברסיטה ציונית, ציונות המקור במשמעות הכרזת העצמאות. אנחנו נשאר נאמנים לדרכנו ונאמר אמת. אנחנו קוראים היום לחוקק חוק יסוד בן משפט אחד: הכרזת העצמאות מיום ה' באייר תש"ח היא חוק יסוד. הבה נצביע רק למפלגות המתחייבות להעביר חוק יסוד זה. אם נדרוש, אם נרצה, המטרה תוגשם. היום אני אומר לכם: עוד לא אבדה תקוותנו, עוד לא אבדה תקוותנו להיות בני עם חופשי בארצנו.

כיצד מצרים תופסת את המשבר במזרח התיכון?

Statement by Khaled Azmi,
Ambassador of the Arab Republic of Egypt

It is my pleasure to be here today, to deliver the opening statement of your conference and to share with you some perspectives on the key questions and the guiding principles that governs Egypt's foreign policy towards our region.

As your conference's theme rightly indicates, we are definitely navigating in a very turbulent region, and we certainly need, in such a confused and exposed environment, to formulate a new course based on some guiding principles to meet the ever-growing challenges of our times, and to build a better future for the region.

Few years ago, the dynamics that governed the Middle East for some decades were profoundly changed. Initially, a large wave of societal change swept the region launching a unique historic moment and a dramatic chain of events that were both promising and alarming.

In parallel, the experience of the last few years has also demonstrated beyond any doubt that undermining the institutions of the nation states creates a vacuum that is quickly filled by non-state actors, sectarian militias, and terrorist organizations, whose ideologies are hostile and utterly opposed to the hopes of the people for a better future and modernization.

The patterns we all observed in Syria, Libya, Iraq and Yemen, are abound. The challenge remains, however, of how to secure the benefits of this wave of change while minimizing the cost thereof.

Our approach in Egypt to this question was based on two main principles:

First, that orderly change is the much-needed prerequisite to fulfilling the aspirations of millions of young people in the Middle East, a region in which more than 60 per cent of the population are under the age of 30.

The Second is that orderly change should be based on keeping the integrity and the stability of the nation state to achieve the much needed and desired progress. The challenge, therefore, is to achieve change within the nation states, not on the ruins thereof.

Egypt, through the two waves of its revolution in 2011 and 2013, demonstrated that a progressive change that responds to the aspirations of the vast majority of the population while maintaining the integrity of the nation state is a viable choice.

Ladies and Gentlemen,

The foreign policy of this invigorated, reformed and revived Egypt is guided by principles that are deeply embedded in our long history and values, strictly committed to the principles of

peace, development, respect for the independence of nations, and non-intervention in their affairs. We also believe that there are always opportunities for regional and international cooperation to meet the challenges of our times.

However, the conduct of our foreign policy is grounded in the recognition that it unfolds in the context of profound regional transformation. We face today a situation of tremendous flux, unprecedented perhaps since the creation of present day regional state system in the Middle East a hundred years ago.

Regional politics are becoming increasingly sectarian with profound impact on its long-standing conflicts. While conflicts between states are open to the possibilities of negotiated solutions, conflicts based on primordial identity more often defy compromise and become increasingly intractable.

In parallel, we are witnessing a trend towards increasing regional fragmentation, which in turn provides for an enabling environment for trans-national threats, particularly terrorism, that prosper in the ungoverned spaces and safe havens produced by weak or collapsing state structures.

Finally, these numerous challenges are unfolding amidst the region's own looming resource crisis, particularly water, which will be a defining feature of the region's future landscape.

In navigating this complex regional setting, Egypt is formulating its regional diplomacy, based neither on narrow sectarian interests, nor on the politicization of religion. Rather it will seek to project its role based on a political model founded on the values of a civil state that is inclusive of all its citizens irrespective of gender, race or creed.

Exactly six years ago, on the 30th of June 2013, the overwhelming popular will of the Egyptian people reinforced our identity, formed by a rich civilization that spans millennia, through embracing once more tolerance and moderation, while rejecting attempts by some to fundamentally alter it. This historical experience has shaped both the attitudes and behavior of Egypt toward the region and the world.

What guides our approach to the unprecedented simultaneous regional crises, being in Syria, Libya or Yemen and elsewhere, is the tested principle that revived and reformed nation states are the answer to the aspirations of the wave of change that swept the region some eight years ago. Our vision for the way forward to solve those crises is based on two pillars:

The first is to preserve the national unity and territorial integrity of those states.

The second is to support the legitimate aspirations of the people in rebuilding their own state through an acceptable political solution that revive an all-inclusive modern nation state based on civic ethics and full citizenship, which will provide an enabling environment for reconstruction efforts.

Given the strategic importance of the Middle East, it is only natural that some powers may want to be involved in seeking to influence the course of developments in our region. Egypt stands ready to fully support all sincere efforts aimed at resolving the region's crises, and to protect nation states in the region from the forces of extremism and sectarian fragmentation, which provides a fertile ground for the proliferation of terrorism. In so doing, we cannot accept any attempt by some actors to use sub-state entities, sectarian militias, and terrorist organizations to further their interests, threatening the security of our people and the stability of our region.

Ladies and Gentlemen,

The quest for reformed and modernized nation statehood is not only the answer to the emerging threats in the Middle East, it is also the answer to the oldest of the conflicts in our region, the Israeli-Palestinian conflict. Contrary to conventional wisdom, resolving the conflict cannot be put on hold as we deal with other challenges emerging throughout the region. Doing so will only further radicalize the region's politics and strain the already precarious foundation of regional stability.

Resolving the conflict through a just, comprehensive solution that realizes both the legitimate aspirations of the Palestinians to establish their sovereign state on the 1967 borders with East Jerusalem as its capital; as well as realizing the aspirations of Israelis to live in peace, security; will provide a tangible new reality for both people, as well as to the peoples of the region.

This comprehensive settlement should be based on the two-state solution, the agreements signed between the two parties, the Arab Peace Initiative, and relevant international resolutions. The alternative is an open-ended turmoil even if, in the short term, things look deceptively manageable.

Ladies and Gentlemen,

Let conclude by emphasizing that we need to build a shared vision for the Middle East, one based on pluralism and respect for its ethnic and religious diversity, free from extremism and reconciled to play a constructive role in global peace and security.

In this spirit, Egypt is looking forward to a Middle East free from all threats to its stability and progress; a Middle East where all peoples enjoy their living within secured borders; a Middle East immune to political terrorism, religious extremism and ethnic chauvinism; a Middle East in which there is no place for nuclear or other weapons of mass destruction. Such is the Middle East for which Egypt is hoping to attain in cooperation with her regional and global partners.

תכנית כנס הרצליה ה-19

1

מושבי מליאה

מעמד פתיחה

פרופ' **אוריאל רייכמן**, נשיא ומייסד המרכז הבינתחומי הרצליה
פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, מייסד וראש המכון למדיניות נגד טרור (ICT),
הבינתחומי הרצליה
משה פדלון, ראש העיר הרצליה
מנחה: יונתן דייזיס, סגן נשיא לקשרי חוץ וראש בית הספר הבינלאומי ע"ש רפאל רקנאטי, הבינתחומי הרצליה

נאום

H.E. **Khaled Azmi**, Ambassador of the Arab Republic of Egypt to Israel

ראיון אישי עם יו"ר הכנסת

ח"כ **יולי (יואל) אדלשטיין**, יו"ר הכנסת
עם: אודי סגל, פרשן פוליטי בכיר ומגיש "לפני החדשות", רשת 13; בית ספר סמי עופר לתקשורת, הבינתחומי הרצליה

The Importance of Trust as a Building Block for Society

HerzliyaTalk

פרופ' **דן אריאלי**, ראש הקתדרה לפסיכולוגיה ולכלכלה התנהגותית ע"ש James B. Duke, אוניברסיטת דיוק

האם ישראל תנצח במלחמה הבאה?

אלוף (מיל.) **יאיר גולן**, לשעבר סגן הרמטכ"ל
אלוף (מיל.) **אמיר אשל**, לשעבר מפקד חיל האוויר
אלוף (מיל.) **גורא איילנד**, לשעבר ראש המועצה לביטחון לאומי
עמוס הראל, פרשן צבאי, "הארץ"
מנחה: יואב לימור, מגיש טלוויזיה ופרשן צבאי בכיר

המזרח התיכון: הכתובת על הקיר?

זירה אסטרטגית

Amb. Dr. Dennis Ross, Distinguished Fellow, Washington Institute; Former Special Assistant to President Obama and White House Coordinator for the Middle East and the Persian Gulf Region, USA

Mr. Brett McGurk, Former Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIS, USA

Amb. Husain Haqqani, Director, South and Central Asia, Hudson Institute; Former Ambassador of Pakistan to the United States

Dr. Dalia Dassa Kaye, Director, Center for Middle East Public Policy, RAND Corporation, USA

Amb. Dr. Sir John Jenkins KCMG LVO, Former Ambassador of the UK to Saudi Arabia

Dr. Kori Schake, Deputy Director General, International Institute for Strategic Studies (IISS), UK

Prof. Bingbing WU, Special Research Fellow, Institute of International and Strategic Studies, Peking University, China

תמיר פרדו, לשעבר ראש המוסד

פרופ' **איל זיסר**, מזרחן, סגן הרקטור, אוניברסיטת תל-אביב

מנחים:

אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
טומי שטיינר, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

היועץ המשפטי לממשלה ושלטון במדינת ישראל

ד"ר **אביחי מנדלבליט**, היועץ המשפטי לממשלה

נשיא המדינה

כבוד נשיא המדינה, **מר ראובן (רובי) ריבלין**

בשיחה עם: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

תדרוך לשגרירים ומנכ"לים

נאום מרכזי

Ms. **Annegret Kramp-Karrenbauer**, Chairwoman, Christian Democratic Union (CDU), Germany
מנהיגת מפלגת השלטון הנוצרית-דמוקרטית, גרמניה

נאום מרכזי

רא"ל (מיל.) **בני גנץ**, המועמד לראשות הממשלה מטעם "כחול לבן"

איראן - הניתן להחזיר את השד לבקבוק?

רב-שיח

Amb. **Jean-David Levitte**, Former Senior Diplomatic Adviser and Sherpa to President Sarkozy, France
Mr. **Mark Dubowitz**, CEO, Foundation for Defense of Democracies (FDD), USA
אלוף (מיל.) **יעקב עמידרוד**, עמית בכיר, מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון; לשעבר יועץ רה"מ לביטחון לאומי וראש המל"ל
סימה שיין, עמיתת מחקר בכירה, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS); לשעבר ראש חטיבת המחקר, המוסד
ד"ר **אריאל (אלי) לויטה**, לשעבר המשנה למנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית;
Carnegie Endowment for International Peace, עמית בכיר
מנחה: ד"ר **רון ברנמן**, פרשן ועיתונאי בכיר לענייני צבא וביטחון לאומי, "ידיעות אחרונות"; New York Times

נאום מרכזי

Ms. **Marillyn A. Hewson**, Chairman, President and Chief Executive Officer, Lockheed Martin, USA

נאום מרכזי

יוסף (יוסי) כהן, ראש המוסד

נאום מרכזי

Hon. **Elan Carr**, U.S. Special Envoy to Monitor and Combat Anti-Semitism, State Department

על סף מדינה אחת - מעבר לנקודת האל-חזור?

רב-שיח

Mr. **David Makovsky**, Distinguished Fellow, Washington Institute; Former Senior Advisor for Israeli-Palestinian Negotiations at the State Department, USA
אריק ברבינג "האריס", לשעבר ראש מרחב ירושלים ואיו"ש, שירות הביטחון הכללי
תא"ל (מיל.) **מיכאל (מייק) הרצוג**, לשעבר רמ"ט שר הביטחון; עמית בינלאומי, Washington Institute
שמרית מאיר, עתונאית ופרשנית לענייני המזרח התיכון; מנכ"לית לינק

דיבייט אסטרטגי

זהבה גלאון, לשעבר חברת כנסת ויו"ר "מרצ"
אלוף (מיל.) **גרשון הכהן**, עמית מחקר, מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים; לשעבר מפקד הגיס המטכ"לי הצפוני, צה"ל
אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
מנחה: **אטילה שומפלבי**, פרשן פוליטי ומגיש ראשי, "Ynet"; עמית מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

המשבר במערכת הבריאות

בשיתוף עם מכון אסותא לחקר שירותי בריאות, אסותא מרכזים רפואיים

מערכת הבריאות כמרכיב חיוני בחוסן הלאומי של ישראל

נאום: פרופ' **שוקי שמר**, יו"ר אסותא מרכזים רפואיים

דברים: **משה בר סימן טוב**, מנכ"ל משרד הבריאות

זווית אישית: **שמעון שיפר**, פרשן פוליטי-מדיני בכיר, "ידיעות אחרונות"

האם מדינת ישראל החליטה לוותר על מערכת הבריאות?

רב-שיח:

יו"ר: פרופ' **ארי שמיס**, מנכ"ל אסותא מרכזים רפואיים

רן **סער**, מנכ"ל "מכבי" שירותי בריאות

סיגל רגב רוזנברג, מנכ"לית קופ"ח מאוחדת

פרופ' **ארנון אפק**, משנה למנהל המרכז הרפואי שיבא; לשעבר מנכ"ל משרד הבריאות

נעה היימן, רכזת בריאות, אגף תקציבים, משרד האוצר

רוני לינדר גנץ, עתונאית לענייני בריאות, "דה מרקר"

מנחה: פרופ' **יוסי ווייס**, ראש אגף ארגון ותכנון ומזכיר החברה, אסותא מרכזים רפואיים

אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
בשיחה עם
ד"ר **אילנה דיין**, עתונאית בכירה, "עובדה", קשת 12
רביב **דרוקר**, עתונאי בכיר, "המקור", רשת 13

"ישראל שבלב": סטודנטים מאפריקה – סיפור הצלחה

In cooperation with "Israel At Heart"

Chair & Moderator: Mr. **Joey Low**, Founder of "Israel At Heart" and Star Farm Ventures
Mr. **Alhaji Fofana**, Graduate Student, IDC Herzliya; Co-Founder, African Students Organization in Israel
Ms. **Melat Mikael**, Student, IDC Herzliya
Mr. **Mutasim Ali**, LLM Student, George Washington University Law School
Mr. **Monim Haroon**, Student, Hebrew University

האופק הגלובלי

In cooperation with Bank Julius Baer

שיחה: לאן צועדת הכלכלה הגלובלית?

Mr. **Janwillem Acket**, Chief Economist, Bank Julius Baer, Switzerland
עם: יריב נורנברג, ראש הנציגות בישראל, Bank Julius Baer
זירה אסטרטגית: העימות בין המעצמות – בין סיכוי לאיום?
Hon. **Christine E. Wormuth**, Director, International Security and Defense Policy Center, RAND Corporation; Former Under Secretary of Defense for Policy, USA
Amb. **Jean-David Levitte**, Former Senior Diplomatic Adviser and Sherpa to President Sarkozy, France
Mr. **Mark S. Matthews**, Head, Research Asia, Bank Julius Baer, Singapore
Maj. Gen. (ret.) **Rajiv Narayanan**, Distinguished Fellow, United Service Institution (USI), India
Dr. **Kenneth R. Weinstein**, President and CEO, Hudson Institute, USA
Dr. **Constanze Stelzenmüller**, Robert Bosch Senior Fellow, Center on the United States and Europe, Brookings Institution, USA
Mr. **Benjamin Kang Lim**, Global Affairs Correspondent, Straits Times; Former Bureau Chief of Reuters in Beijing
פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה; מייסד וראש המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה
מנחה: טומי שטיינר, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

בקיעים בקונצנזוס התמיכה האמריקאית בישראל – התרעה אסטרטגית!

בשיתוף עם מוזיאון העם היהודי בבית התפוצות

נאום מרכזי

אירינה נבולין, יו"ר דירקטוריון, מוזיאון העם היהודי בבית התפוצות; נשיאת קרן נדב

נאום ראש משלחת הקונגרס

Congressman **Ted Deutch**, Chairman, Subcommittee on the Middle East, North Africa, and International Terrorism, House Committee on Foreign Affairs, USA
Congressman **Gus M. Bilirakis**, Ranking Member of the Economic Opportunity Subcommittee on Veterans' Affairs and Co-Chair of the Congressional Hellenic-Israeli Alliance, USA

דיון בהשתתפות

Hon. Senator **Mark Kirk**, Former U.S. Senator for Illinois
Mr. **David Makovsky**, Distinguished Fellow, Washington Institute; Former Senior Advisor for Israeli-Palestinian Negotiations at the State Department, USA
Ms. **Danielle Pletka**, Senior Vice President for Foreign and Defense Policy Studies, American Enterprise Institute (AEI), USA

השגריר **זלמן שובל**, לשעבר שגריר ישראל בארה"ב
בועז ביסמוט, עורך ראשי, "ישראל היום"

ד"ר **מישל שטיין-טייר**, חוקרת תקשורת פוליטית ומנהלת האקדמיה לרטרוריקה, הכשרת מנהלים ולימודי חוץ, הבינתחומי הרצליה

מנחה: אודי סגל, פרשן פוליטי בכיר ומגיש "לפני החדשות", רשת 13; בית ספר סמי עופר לתקשורת, הבינתחומי הרצליה

Hon. **John C. Rood**, U.S. Under Secretary of Defense for Policy

בעקבות ועידת בחריין – התהליך המדיני והמזרח התיכון לאן?

Hon. **Jason D. Greenblatt**, Assistant to the 45th President of the United States & Special Representative for International Negotiations, the White House

Herzliya Breakfast Conversation: What are the Game-Changers to look out for?

יו"ר: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

Amb. Dr. **Dennis Ross**, Distinguished Fellow, Washington Institute; Former Special Assistant to President Obama and White House Coordinator for the Middle East and the Persian Gulf Region, USA

Dr. **Dalia Dassa Kaye**, Director, Center for Middle East Public Policy, RAND Corporation, USA

Amb. **Jean-David Levitte**, Former Senior Diplomatic Adviser and Sherpa to President Sarkozy, France

Amb. Dr. Sir **John Jenkins** KCMG LVO, Former Ambassador of the UK to Saudi Arabia

ראיון אישי

ח"כ **אביגדור ליברמן**, לשעבר שר הביטחון; יו"ר "ישראל ביתנו"

עם **שמעון שיפר**, פרשן פוליטי-מדיני בכיר, "ידיעות אחרונות"

Amazon's Invention Machine in Innovation Nation

Mr. **Paul Misener**, Vice President for Global Innovation Policy and Communications, Amazon

אירופה המשתנה – המשמעויות לישראל

In cooperation with The European Union

נאום

H.E. Amb. **Susanna Terstal**, EU Special Representative for the Middle East Peace Process

דיון בהשתתפות

H.E. Dr. **Emanuele Giaufret**, Ambassador, Head of the Delegation of the European Union to Israel

Dr. **Constanze Stelzenmüller**, Robert Bosch Senior Fellow, Center on the United States and Europe, Brookings Institution, USA

השגריר **רון פרושאוור**, ראש מכון אבא אבן לדיפלומטיה בינלאומית, הבינתחומי הרצליה; לשעבר מנכ"ל משרד החוץ
השגריר ד"ר **עודד ערן**, חוקר בכיר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS); לשעבר שגריר ישראל לאיחוד האירופי ולירדן
מנחה: ברק רביד, הפרשן המדיני, חדשות 13

נאום

ח"כ **יאיר לפיד**, יו"ר "יש עתיד"; "כחול לבן"

פערים ושסעים בחברה הישראלית – מי ישלם את המחיר?

בשיתוף עם ג'וינט ישראל

& with The Social Policy Institute (SPI), Washington University in St. Louis, USA

דברי פתיחה

ד"ר **סיגל שלח**, מנכ"לית ג'וינט ישראל

רב-שיח

יו"ר: פרופ' **אלכס מינץ**, משנה לנשיא לעניינים אקדמיים, הבינתחומי הרצליה

פרופ' **יוסי מטיאס**, סגן נשיא, Google

Prof. **Michal Grinstein-Weiss**, Associate Dean for Policy Initiatives, Brown School, Washington University in St. Louis, USA

שירה גרינברג, הכלכלנית הראשית, משרד האוצר

יואב קריים, מנהל שותף, אשכול לפיתוח ושינוי חברתי, בית איזי שפירא

ד"ר **מוחמד אלנבארי**, לשעבר ראש עיריית חורה

נאום: אבני דרך בבניית הקמפוס החדש

פרופ' **יפה זילברשץ**, יו"ר הועדה לתכנון ותקצוב, המועצה להשכלה גבוהה

ישראל כמדינת חוק דמוקרטית - סוף עידן?

פרופ' **דניאל פרידמן**, לשעבר שר המשפטים
עו"ד ד"ר **אביגדור (דורי) קלגסבלד**
עו"ד **רויטל סויד**, לשעבר חברת כנסת
ניצב (בדימוס) **מני יצחקי**, לשעבר ראש אגף החקירות והמודיעין, משטרת ישראל
מנחה: רועי כ"ץ, סמנכ"ל רדיו ת"א; בית ספר סמי עופר לתקשורת, הבינתחומי הרצליה

נאום

ציפי לבני, לשעבר מ"מ ראש הממשלה ושרת החוץ

נאום

Dr. **Victoria Coates**, Deputy Assistant to the President & Senior Director for Middle Eastern Affairs, National Security Council, The White House, USA

רוסיה במזרח התיכון – עמית או יריב?

In cooperation with The Kennan Institute, Wilson Center, Washington, DC,

Mr. **Matthew Rojansky**, Director, Kennan Institute, Wilson Center, Washington, DC, USA

Dr. **Maxim A. Suchkov**, Senior Research Fellow, MGIMO – University, Moscow, Russia

Ms. **Antonia Dimou**, Director, Middle East & Persian Gulf Intelligence Unit, Security & Defence Analysis Institute, Athens, Greece

אל"מ (מיל.) **אודי אבנטל**, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
פרופ' **דמיטרי אדמסקי**, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה
מנחה: סמדר פרי, פרשנית בכירה לענייני העולם הערבי, "ידיעות אחרונות"

נאום

Amb. **James F. Jeffrey**, Special Representative for Syria Engagement & Special Envoy to the Global Coalition to Defeat ISIS, U.S. State Department

מרוץ הסייבר – משמרים את יתרונה של ישראל

HerzliyaTalk

יגאל אונא, ראש מערך הסייבר הלאומי

נאום

ח"כ **ישראל כ"ץ**, שר החוץ והמודיעין

נאום

נפתלי בנט, לשעבר שר החינוך

Defense and Security in the East Mediterranean: The Perspective of Greece

Hon. Admiral (ret.) **Evangelos Apostolakis** HN, Minister of National Defence of Greece

מעמד הנעילה

נאום מרכזי

פרופ' **אוריאל רייכמן**, נשיא ומייסד המרכז הבינתחומי הרצליה

סקירה: כנס הרצליה 360°

פרופ' **אבי דגני**, נשיא קבוצת "גיאוקרטוגרפיה"

הערכת הרצליה

פרופ' **רפי מלניק**, לשעבר המשנה לנשיא לעניינים אקדמיים, הבינתחומי הרצליה;
לשעבר חבר הוועדה המוניתרית של בנק ישראל
אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

שיחה בשניים: מדינת ישראל – האופק הביטחוני

רב-אלוף (מיל.) **גדי איזנקוט**, לשעבר הרמטכ"ל

עם אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

ההמנון הלאומי: "התקווה"

אלעד קפויה בהדרכת בן דנציג, קונסרבטוריון מערב העיר הרצליה

מנחה: יונתן דייזיס, סגן נשיא לקשרי חוץ וראש בית הספר הבינלאומי ע"ש רפאל רקנאטי, הבינתחומי הרצליה

מה נדרש על מנת לשפר את מערכת האשפוז של מדינת ישראל?

בשיתוף עם מכון אסותא לחקר שירותי בריאות, אסותא מרכזים רפואיים

יו"ר: פרופ' **שוקי שמר**, יו"ר אסותא מרכזים רפואיים
פרופ' **רוני גמזו**, מנהל המרכז הרפואי ת"א ע"ש סוראסקי (בי"ח איכילוב)
לילי פרלמן, אחות ראשית וראש אגף סיעוד, חטיבת בתי חולים, שירותי בריאות כללית
ד"ר **עדי ניב-יגודה**, עו"ד מומחה למשפט רפואי ומדיניות בריאות
אבי בן זקן, סמנכ"ל בכיר, ראש המינהל לתכנון, פיתוח ובינוי מוסדות רפואה, משרד הבריאות
ניסים אלון, מנכ"ל לאומית שירותי בריאות
ד"ר **אסנת לבציון-קורח**, מנהלת המרכז הרפואי שמיר (בי"ח אסף הרופא)

האם שינוי המשטר באיראן אפשרי?

יו"ר: אל"מ (מיל.) **אודי אבנטל**, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
תא"ל (מיל.) ד"ר **אפרים סנה**, יו"ר המרכז לדיאלוג אסטרטגי, מכללת נתניה; לשעבר סגן שר הביטחון
פרופ' **מאיר ליטבק**, ראש מרכז אליאנס ללימודי איראן, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר **אורי גולדברג**, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה
מאיר ג'בנפר, מומחה לאיראן, הבינתחומי הרצליה

Mr. **Mark Dubowitz**, CEO, Foundation for Defense of Democracies (FDD), USA

Mr. **Behnam Ben Taleblu**, Senior Fellow, Foundation for Defense of Democracies, (FDD), USA

החברה הערבית בישראל – בין השתלבות לניכור

יו"ר: אל"מ (מיל.) **מיכאל מילשטיין**, ראש הפורום ללימודים פלסטיניים, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר **דליה פדילה**, מנכ"לית ומייסדת, Q Schools Consultation
עו"ד ד"ר **מורסי אבו מוך**, ראש עיריית באקה אל גרבייה
נאיף אבו סוויס, פעיל חברתי; חבר מועצת העיר רמלה
אימאן ספדי, כתבת לענייני החברה הערבית ומיעוטים, גלי צה"ל
עו"ד **מיסא גראבלי**, מנהלת הקו הפתוח בשפה הערבית לזכויות נשים בעבודה, שדולת הנשים בישראל

דיוני "שולחן עגול"

3

Middle East Regional Challenges – Briefing by Ambassador Satterfield

Briefing

Amb. **David M. Satterfield**, Special Advisor to the U.S. Secretary of State

יו"ר: אל"מ (מיל.) **אודי אבנטל**, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

אירופה – משברים מבית, משמעויות לישראל

In cooperation with: The European Leadership Network (ELNET) and the Forum of Strategic Dialogue (FSD)

Mr. **Pierre Dassas**, Chairman, European Leadership Network ELNET-France

דברי פתיחה

H.E. Dr. **Emanuele Giaufret**, Ambassador, Head of the Delegation of the European Union to Israel

חלק ראשון: אירופה לנוכח משברים מבית

Chair: Ms. **Pascaline Wagemans**, Deputy Director, Forum of Strategic Dialogue (FSD)

Mr. **Jürgen Klimke**, Member, Board of Trustees, Institute for Peace Research and Security Policy (IFSH), University of Hamburg; Former Member of the German Parliament, Germany

Dr. **Daniele Scalea**, Special Advisor to the Vice Minister of Foreign Affairs of Italy; Founder & President, Machiavelli Center for Political and Strategic Studies, Italy

Dr. **Kenneth R. Weinstein**, President and CEO, Hudson Institute, USA

ד"ר **דניס שרביט**, מרצה בכיר למדע המדינה, האוניברסיטה הפתוחה

נועה **לנדאו**, הכתבת המדינית, "הארץ"

Chair: Mr. **David Siegel**, CEO, ELNET-Israel

השגריר **אבי פזר**, לשעבר שגריר ישראל בצרפת ובאיטליה
ד"ר **עמנואל נבון**, בית הספר למדע המדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים, אוניברסיטת תל-אביב; עמית, מכון ירושלים
לאסטרטגיה וביטחון (JISS)
אריאל שפרנסקי, מנהל המחלקה לארגונים אירופיים, משרד החוץ

דברי סיכום

תא"ל (מיל.) **מיכאל (מייק) הרצוג**, לשעבר רמ"ט שר הביטחון; עמית בינלאומי, Washington Institute;
ראש הפורום לדיאלוג אסטרטגי

יריבויות אסטרטגיות באסיה – השלכות על ישראל

Chair: Mr. **Eric Lynn**, Senior Advisor, CNS Global Advisors, USA

Hon. **Christine Wormuth**, Director, International Security and Defense Policy Center, RAND Corporation; Former Under Secretary of Defense for Policy, USA

Maj. Gen. (ret.) **Rajiv Narayanan**, Distinguished Fellow, United Service Institution (USI), India

Amb. **Husain Haqqani**, Director, South and Central Asia, Hudson Institute; Former Ambassador of Pakistan to the United States

Mr. **Benjamin Kang Lim**, Global Affairs Correspondent, Straits Times; Former Bureau Chief of Reuters in Beijing
פרופ' **יעקב ורצברגר**, המחלקה ליחסים בין-לאומיים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר **יורם עברון**, החוג ללימודי אסיה, אוניברסיטת חיפה

ערב הסעודית – לאן?

יו"ר: ד"ר **ישראל אלעד-אלטמן**, לשעבר בכיר במשרד ראש הממשלה

Amb. Dr. Sir **John Jenkins** KCMG LVO, Former Ambassador of the UK to Saudi Arabia, UK

סמדר פרי, פרשנית בכירה לענייני העולם הערבי, "ידיעות אחרונות"

ד"ר **מיכל יערי**, אוניברסיטת תל-אביב; האוניברסיטה הפתוחה

התמודדות המדינות עם עליית סין

In cooperation with: SIGNAL – Sino-Israel Global Network & Academic Leadership

Chair: Ms. **Carice Witte**, Founder and Executive Director, SIGNAL – Sino-Israel Global Network & Academic Leadership

Dr. **Mathieu Dûchatel**, Director, Asia Program, Institut Montaigne, France

Mr. **Benjamin Kang Lim**, Global Affairs Correspondent, Straits Times; Former Bureau Chief of Reuters in Beijing

Amb. **Husain Haqqani**, Director, South and Central Asia, Hudson Institute; Former Ambassador of Pakistan to the United States

Maj. Gen. (ret.) **Rajiv Narayanan**, Distinguished Fellow, United Service Institution (USI), India

Mr. **Yurii Poita**, Head, Asia-Pacific Section, Center for Army, Conversion and Disarmament Studies, Kyiv, Ukraine

Dr. **Shira Efron**, Policy Researcher and Special Advisor on Israel, Center for Middle East Public Policy, RAND Corporation

עתיד הליברליזם

In cooperation with: The Center for Liberal Modernity (LIB-MOD), Berlin

Chair: Mr. **Ralf Fücks**, Managing Director, Zentrum Liberale Moderne, Germany

Dr. **Kenneth R. Weinstein**, President and CEO, Hudson Institute, USA

Dr. **Constanze Stelzenmüller**, Robert Bosch Senior Fellow, Center on the United States and Europe, Brookings Institution, USA

Senator **Pavel Fischer**, Chairman, Foreign Affairs, Defense and Security Committee of the Senate, Czech Republic

פרופ' **נעמי חזן**, מנהלת שותפה, "שוות" – המרכז לקידום נשים בזירה הציבורית, מכון ון ליר, ירושלים; פרופסור (אמריטוס)
המחלקה למדע המדינה, האוניברסיטה העברית

ד"ר **עמית מגן**, ראש ההתמחות בדיפלומטיה ויישוב סכסוכים, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה,
הבינתחומי הרצליה

המשבר בין ארה"ב לאיראן – כיווני התפתחות

מנהלי משחק המלחמה

אל"מ (מיל.) **אודי אבנטל**, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
תא"ל (במיל.) **יורם חמו**, מומחה לתכנון אסטרטגי

משתתפים

Amb. Dr. **Dennis Ross**, Distinguished Fellow, Washington Institute; Former Special Assistant to President Obama and White House Coordinator for the Middle East and the Persian Gulf Region, USA

Mr. **Mark Dubowitz**, CEO, Foundation for Defense of Democracies (FDD), USA

Dr. **Kori Schake**, Deputy Director General, International Institute for Strategic Studies (IISS), UK

Ms. **Danielle Pletka**, Senior Vice President for Foreign and Defense Policy Studies, American Enterprise Institute (AEI), USA

Dr. **Marvin C. Feuer**, Director, Policy and Government Affairs, AIPAC, USA

Mr. **Brett McGurk**, Payne Distinguished Lecturer, Stanford University; Former Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIS, USA

פרופ' **מאיר ליטבק**, ראש מרכז אליאנס ללימודי איראן, אוניברסיטת תל אביב

סימה שיין, עמיתת מחקר בכירה, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS); לשעבר ראש חטיבת המחקר, המוסד

ד"ר **רוז צימט**, עמית מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

יואב רוזנברג, מנכ"ל ומייסד, Epistema

עמוס הראל, פרשן צבאי, "הארץ"

מאיר ג'בדנפר, מומחה לאיראן, הבינתחומי הרצליה

שרונה מזליאן לוי, מרכז אליאנס ללימודי איראן, אוניברסיטת תל אביב

עומר כרמי, סגן נשיא למודיעין, Sixgill

ד"ר **אורי גולדברג**, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

סא"ל (מיל.) **מיכאל (מיקי) סגל**, חוקר בכיר, המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה

אל"מ (מיל.) **יובל שרשבסקי**, לשעבר ראש חטיבת המחקר, משרד ראש הממשלה

המכון למדיניות ואסטרטגיה בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הוקם בשנת 2000 כדי לסייע בגיבוש המלצות מדיניות בנושאים להם חשיבות לאומית בדגש על התחום האסטרטגי, מדיניות החוץ והקשרים הבינלאומיים, התהליכים האזוריים וההסדרים המדיניים, המודיעין והממשל ומגמות בעם היהודי. המכון מהווה את הבית של סדרת כנסי הרצליה.

עבודת המכון מתבססת על ראייה אינטגרטיבית ומקיפה, שבמרכזה ההבנה שההתמודדות של מדינת ישראל עם האתגרים האסטרטגיים והביטחוניים מולם היא ניצבת, מחייבת את ביצורה של העוצמה החברתית-לאומית ולכידותה.

המכון בוחן את השפעתם ההדדית של המרכיבים השונים בפסיפס החוסן הלאומי הכולל. השאיפה היא להציג תמונה מדויקת ומעודכנת ככל הניתן ולייצר תובנות וחלופות מדיניות ואסטרטגיה עבור מקבלי ההחלטות, מעצבי דעת קהל ושותפים נוספים לעיצוב המדיניות בישראל ובעולם.

בראש המכון עומד **האלוף (מיל.) עמוס גלעד**, לשעבר ראש האגף הביטחוני-מדיני (אבט"ם) במשרד הביטחון. במסגרת שירות בן 30 שנה בצה"ל, כיהן גלעד, בין היתר, כראש חטיבת המחקר באמ"ן, דובר צה"ל, מתאם פעולות הממשלה בשטחים, מזכיר צבאי לראש הממשלה המנוח יצחק רבין וכראש מערך ההסברה הלאומי.

אודות כנס הרצליה

סדרת כנסי הרצליה השנתיים, הבמה המרכזית בישראל לליבון סוגיות מדיניות ואסטרטגיה, מכנסת אישים רמי דרג מהארץ ומהעולם בתחומי הממשל, הביטחון, העסקים והאקדמיה לדיון בסוגיות הלאומיות, האזוריות והעולמיות שעל סדר היום.

הכנסים נערכים על-ידי המכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי הרצליה. ניירות העבודה הנכתבים לקראת הכנס ולאחריו, סיכומי הדיונים הנערכים במסגרתו וההמלצות המועלות בו, מספקים למקבלי החלטות ולשיח הציבורי הערכות והמלצות מדיניות להתמודדות עם האתגרים הגאו-פוליטיים, הכלכליים והחברתיים של מדינת ישראל.

סדר היום של כנסי הרצליה מתמקד בזיהוי הזדמנויות וסיכונים לישראל במרחב התיכון ובמערכת הגלובלית. בנוסף, הכנסים דנים בסוגיות מרכזיות הנוגעות לחוסנה החברתי והכלכלי של ישראל כמרכיב מרכזי בביטחון הלאומי.

לצד דיוני המליאה, נערכים "זירות דיון" ודיוני "שולחן עגול" – דיונים מצומצמים (חלקם ללא סיקור תקשורתי) בהשתתפות אישי ממשל וציבור, מומחים ואנשי עסקים. דיונים אלה, המוגבלים למוזמנים בלבד, מספקים הזדמנות ייחודית לדיון מעמיק, לרישות ולפיתוח קשרים מקצועיים ולניהול שיח מקצועי בענייני מדיניות לאומית, אזורית ובינלאומית.